

НОВІ ДНІ

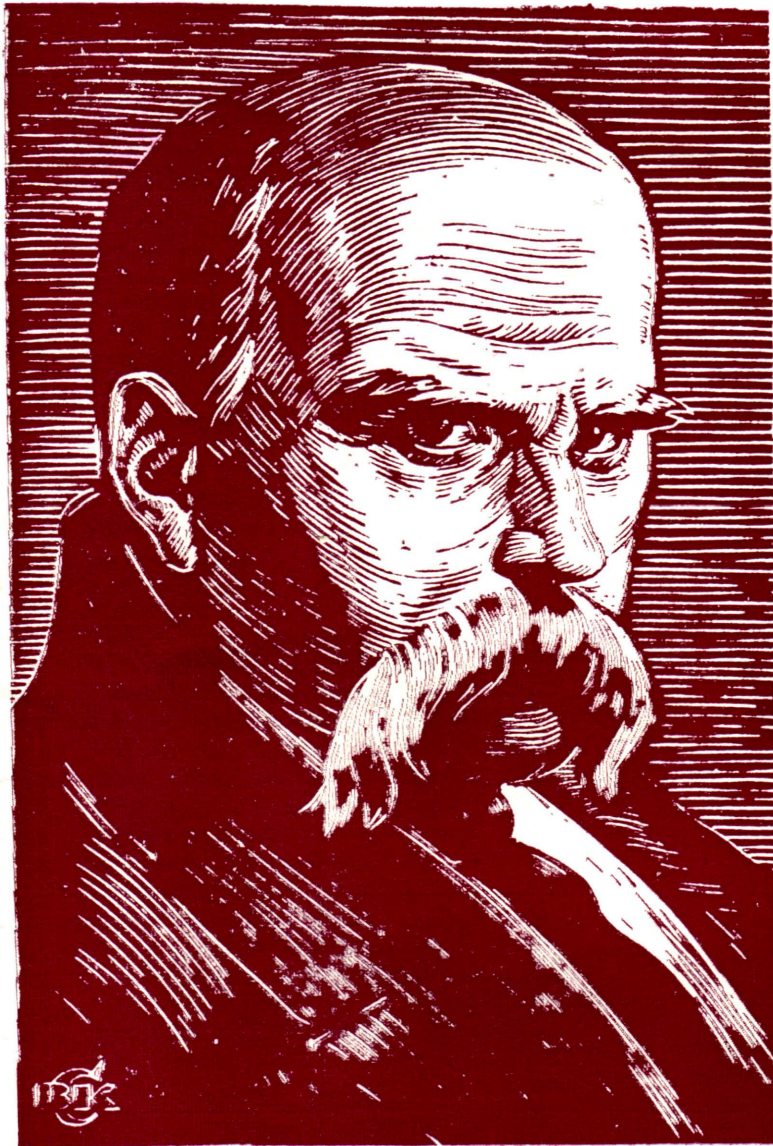
• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XV

БЕРЕЗЕНЬ — 1964 — MARCH

Ч. 170

Тарас ШЕВЧЕНКО

ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого
На Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.

Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отоді я
І лани і гори —
Все покину і полину
До самого Бога
Молитися... а до того —
Я не знаю Бога.

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим, тихим словом.

в Переяславі

25 грудня 1845

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Шевченко Т. — Подражаніє Ісаїя, глава XXXV	1
† Іларіон Релігійність Тараса Шевченка	2
Волиняк П. — Шевченко знищив залізну завісу	6
Коротич В. — "Славослов'я"	16
Гуменна Д. Родинний альбом	17
Галан А. — Зорі крізь грім	24

Бібліографія. Листування. Дописи.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

В. Кутнін, Т. Шевченко, Лногравюра.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Шанда Іван, Торонто, Канада	1
Д-р А. Лисий, Міннеаполіс, США	1
Енгель А., Вудгейвен, США	1
Буштрук Є., Торонто, Канада	1
Дерев'яно Ф., Бріджпорт, США	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Пуцентело Іванна, Едмонтон, Канада, на нев'янучий вінок бл. пам'яті Олени Скорупської з нагоди річниці смерті	3.00
Д-р Анатоль Лисий, Міннеаполіс, США	50.00
Д-р Ліда Куриляк, Чикаго, США	6.75
Галанчук І., Гамільтон, Канада	5.00
Фіяла Йосип, Оттава, Канада	5.00
Енгель А., Вудгейвен, США	3.00
Фурса Сергій, Детройт, США	2.50
Н. Н., Арлінгтон, США	2.20
Солоний Н., Едмонтон, Канада	2.00
Передерій С., Монтреаль, Канада	2.00
І. М., Торонто, Канада	2.00
Новохацький Я., Чикаго, США	1.75
Шанда Іван, Торонто, Канада	1.50
Зеленська Марія, Річмонд Гілл, США	1.50

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови переплати:

Канада річна: \$4.00, піврічна: \$2.50
США — річна: \$4.50, піврічна: \$2.50 амер.
Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грошми)

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolan, Box 1586 M. G. P. O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak

Address:

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

Printed by KIEV PRINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., Canada

Янцевич К., Річмонд Гілл, США	1.50
Костюк Іван, Торонто, Канада	1.00
Говорун Надія, Торонто, Канада	1.00
Ковшун М., Гамільтон, Канада	1.00
Глушко Степан, Торонто, Канада	1.00
В. Ж., Торонто, Канада	1.00
Андрейко Іван, Торонто, Канада	1.00
Кормелюк О., Торонто, Канада	1.00
Кулиняк Ольга, Філадельфія, США	1.00
о. прот. Е. Чижів, Сан Кетеринс, Канада	1.00
Меркело О., Чикаго, США	1.00
Миколаєнко А., Міннеаполіс, США	0.50
Шмигуль Г., Сиракузи, США	0.50

Сердечно дякуємо всім за допомогу! Ред.

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та наприви.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.
PHONE: EM 8-6602

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ГРАМОТИ

Приватні лекції рисунку, малярства та композиції для осіб різного віку дає Петро Магденко в Торонті.

Зацікавлених проситься телефонувати на

LE 5-8545

ГАРНИЙ ПОДАРУНОК ДІТЯМ

"СОНЯШНИК"

ШІСТЬ РІЧНИКІВ

оправлені у три великі книжки

(у кожній по 440 сторінок друку):

1. За 1956 і 1957 роки — ціна: 6.50 дол.
2. За 1958 і 1959 роки — ціна: 6.50 дол.
3. За 1960 і 1961 роки — ціна: 6.50 дол.

Купіть ці три книжки і позбавитеся клопоту: що дитині дати прочитати, чи що їй прочитати, бо

● У цих трьох книгах знайдете відповідні матеріали на кожен пору року, на кожне політичне чи релігійне свято.

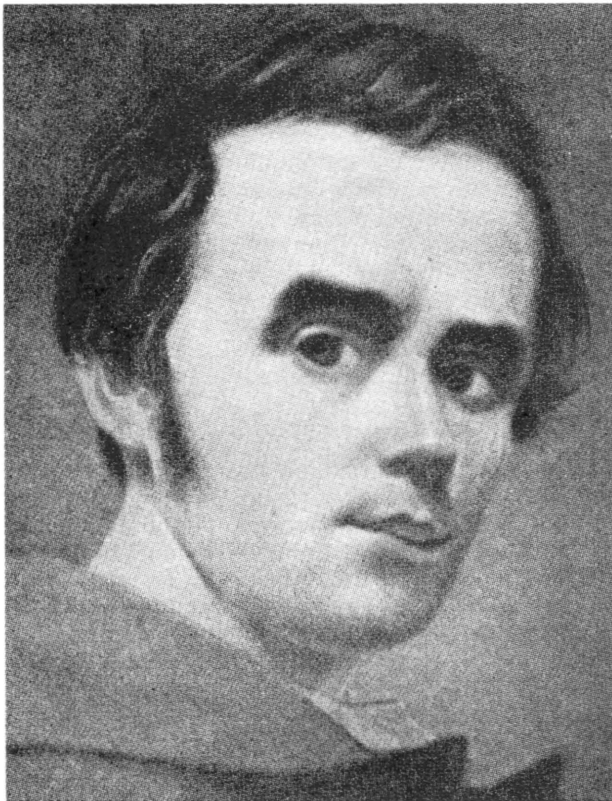
● У цих трьох книгах знайдете матеріали з історії та географії України.

● У цих трьох книгах знайдете твори найкращих сучасних дитячих письменників і письменників-класиків.

● У цих трьох книгах знайдете багато добрих ілюстрацій майже до кожного твору. Обкладинка кожного числа видрукувана у двох кольорах.

Книжки гарно оправлені в полотно, із золотими витисками.

Замовляти в "Нових Днях".

Є В ШЕВЧЕНКА НАРОДЖЕННЯ ДАТА, —
ДАТИ Ж СМЕРТИ В ШЕВЧЕНКА НЕМАЄ.

Ольга Маруніч

Тарас ШЕВЧЕНКО

Подражаніє, Ісаїя, глава XXXV

Радуйся ниво неполитая!
Радуйся, земле, неповитая
Квітчастим злаком! Розпустись,
Рожевим крином процвітай!
І процвітеш, позеленієш,
Мов Йорданові святії
Луги, зелені береги.
І честь Кармілова і слава
Ліванова, а не лукава,
Тебе укріє дорогим
Золототканім, хитрошитим,
Добром та волею підбитим,
Святим омофором своїм.
І люди темнії, незрячі
Дива Господнії побачать.
І спочинуть невольничі
Утомлені руки,
І коліна одпочинуть,
Кайданами куті.
Радуйтеся, вбогодухі,
Не лякайтесь дива!
Се Бог судить, визволяє
Довготерпеливих
Вас, убогих, і воздає
Злодіям за злая.

Тоді як, Господи, святая
На землю правда прилетить
Хоч на годиночку спочить,
Незрячі прозрять, а кривії,

Мов сарна в гаю, помайнуть,
Нічим отверзуться уста,
Прорветься слово, як вода,
І дебрь-пустиня неполита,
Сцілющою водою вмиа,
Прокинеться; і потечуть
Веселі ріки, а озера
Кругом гаями поростуть,
Веселим птаством оживуть.

Оживуть степи, озера,
І не верстовії,
А вольнії, широкії,
Скрізь шляхи святії
Простеляться; і не найдуть
Шляхів тих владики,
А раби тими шляхами,
Без гвалту і крику,
Позіходяться докупи
Раді та веселі.
І пустиню опанують
Веселії села.

25. III. 1859
Петербург.

ПРИМІТКИ:

Крин — лілея. **Кармель** — гора в північній Палестині. **Ліван** — гора в Сирії. Ці гори — пам'ятні місця в історії жидів у їх боротьбі за свободу. **Омофор** — частина архиєрейських риз, що спадає через плечі з обох боків.

Релігійність Тараса Шевченка

ВІД РЕДАКЦІЇ. Нещодавно у Вінніпезі накладом Комісії при товаристві «Волинь» вийшла нова праця митрополита Іларіона «Релігійність Тараса Шевченка». Праця присвячена 150-літтю з дня народження Тараса Шевченка.

Це дуже важлива праця, особливо тепер, коли російська окупаційна влада робить все можливе, щоб тільки показати Шевченка народові атеїстом. Автор праці у першому розділі її говорить:

«Про релігійний стиль взагалі, а в мові Шевченка зокрема, ще ніхто не писав. Я починаю цю ділянку, і то тільки поверхово, — виставляю цю думку, саму ідею. — коротенько я торкнувся її в своїй новій праці: «Словник Шевченкової мови» 1961 р. ст. 10—15. Це першорядне питання в українській літературі, яке ми обходимо мовчанкою, а його треба докладно вивчити».

Автор вважає, — і цілком слушно! — що «в світовій літературі ніхто зі світських письменників не перевищив Шевченкового релігійного стилю і змісту».

Щоб познайомити наших читачів з цією темою, передруковуємо тут два невеличкі розділи з цієї вартісної праці, сподіваючись, що читачі зацікавляться нею і прочитають усю книжку.

Поруч з цитатами автор подає числа сторінок «Кобзаря» (Київ, 1954 р., Державне видавництво), з якого ті цитати взяті.

РЕЛІГІЙНІСТЬ ШЕВЧЕНКА

Маємо багато правдивих відомостей і фактів із приватного життя Тараса Шевченка, які ясно свідчать, що він усе життя своє був релігійний.

Найперше р о д и н а, в якій Тарас виховався, була щиро релігійна. Особливо Шевченкова мати, теплий малюнок якої він не раз подавав у «Кобзарі». Та й дяківська школа, в якій навчався Тарас, сильно підтримувала в ньому релігійність, хоч і злими методами.

У Шевченка був старий дід, письменний, який любив читати по неділях Мінею. Мінея — це книга, в якій описано Життя Святих і подано їх за днями місяця. Склали ці 12 книг «Мінеї» великий український письменник і богослов Архимандрит (потім Митрополит) Димитрій Тупталенко.* Книга була щиро улюбленою по всій Україні, — її залюбки читали, і на ній виховувалась і духово зростала вся Україна. Отже, Шевченків дід читав голосно цю Мінею, а малий Тарасик глибоко пізнав з неї і полюбив інший, духовий світ на все своє життя.

Про читання Мінеї свідчить у «Кобзарі» (ст. 123) сам Шевченко.

Знаємо, що Псалтиря Шевченко знав мало не напам'ять. Кохався в Біблії, і багато її читав усе своє життя, і любив перекладати поетичні біблійні Книги, цебто Псалтиря та Пророків, які головню на нього впливали і змістом,

і своєю поетичною формою. Дослід Шевченкової мови показує, що він глибоко знав церковнослов'янську мову, щиро любив її і повною жменню уживав її в «Кобзарі». Так могла робити тільки правдиво релігійна людина.**

Як далі побачимо, Шевченко кілька разів змальовує в «Кобзарі», що та чи інша людина збирається вчинити самогубство, але глибока Віра, що цим душу загубиш, спинює людину. Це саме трапилося було і з самим Шевченком.

В одному з своїх листів Шевченків приятель Броніслав Залеський (до А. Венжиновського) розповідає, як одного разу, у великому одчаї та в розпучі, Шевченко задумав був накласти на себе руки... Довго пив, але очумався і прийшов до себе... Залеський підкреслює, що тільки глибока Віра спасла Шевченка від самогубства...

Я далі покажу, що Шевченко в «Кобзарі» часто описує, що українці звичайно моляться Богові. Так завжди робив і сам Шевченко: встаючи і лягаючи він постійно молився.

Рок 1859-го в літі Шевченко тимчасово був у Києві, і жив тут на передмісті Пріорка у міщанки Кнопівині. Донька її позоставила спогади про Шевченка цього часу, і вона розповідає, що поет вставав рано вранці, о годині 4-ій, на дворі вмивався холодною водою, «а потім молився».

Ось тому Шевченко так часто в «Кобзарі» навчає, що треба молитися!

Про релігійність Шевченка часто свідчать спогади його сучасників. Ось тепер 1958 р. у Києві Академія Наук зібрала ці спогади і видала: «Біографія Т. Г. Шевченка за спогадами сучасників». Але... усе, що свідчить про релігійність Т. Шевченка, з цих спогадів старанно викинено...*** Роблять це для того, щоб представити Т. Шевченка ніби як атеїста, яким насправду він ніколи не був... Фальшують Шевченка!

ШЕВЧЕНКО В БЕЗНАДІІ ТА В РОЗПАЧУ

Приступаю до найтруднішого розділу моєї праці, — вияснити й показати, яким був Тарас Шевченко, коли впадав у розпач та в чорну безнадію. а вони часто нападали на поетову душу. Шевченко писав і тоді, коли одчай мутив йому розум, і він писав часом і таке, чого нормально ніколи не написав би. Часом на адресу Шевченка падає тяжке обвинувачення: богохульник... Так, розпач Шевченків був тяжкий, а

* Див. Іларіон: Святий Димитрій Туптало. його життя і праці. 1960 рік.

** Див. Іларіон: Словник Шевченкової мови. 1961, ст. 10—15.

*** Див. цінну статтю проф. П. Зайцева: «Як окрадають Шевченка на нашій, не своїй землі» («Мета» 1961 р., ч. 1 (33)).

безнадія темна й паморочна, але свідомим «богохульником» Шевченко ніколи не був! І чи відповідає Шевченко на сто відсотків за те, що писав він у тяжкому розпачу, породженому дійсністю?

Усе своє життя Шевченко в своїх творах ревно й ясно навчав чесного святого Божого життя та Божої Правди. Можна сказати, що «Кобзар» — це високо чеснотна книга, і тільки іноді бачимо висліди його морочної безнадії, що каламутила його чисту святу ідеологію. Щоб судити Шевченка, треба перше глибоко його зрозуміти, інакше наш суд буде неправдивий. Та й не забуваймо, що повного «Кобзаря» Шевченко сам не редагував. А коли б редагував «Кобзаря» сам Шевченко, безумовно деякі свої вірші він би викинув! Бо вони зродилися в нього в час глибокої безнадії...

Розпач затемнює розум людини, і навіть в юридичному світському суді беруть одчай чи розпач під розвагу в присуді. Коли Шевченко впадав ув одчай, він кидався на всіх, винних і невинних (як багато цього бачимо в його Деннику!), а навіть і на — Бога... Але ці напади треба добре зрозуміти, щоб правильно судити їх, як випадкову ненормальність.

Бог для Шевченка батько, і то батько рідний, і він до Нього всякі претензії несе й скеровує, як люблячий син до батька. Ці Шевченкові звернення часто власне синівські, хоч і подратовані, хоч і неспокійні, але завжди оправдані тяжкою дійсністю.

Хто глибоко й по-синівському любить Бога, як рідного батька, той часом і поводить ся з Ним, як з своїм батьком. Візьмімо Пророка Давида, — у Псалтирі повно Давидових скарг проти Бога, чому то несправедники так добре живуть та багатіють, чому то так множить ся число ворогів!..

Прикладів такого в Псалтирю та в Книзі Йова — повно, і їх можна було б подати тут десятками.

Крім цього, звертаю тут увагу на те, що в Біблії, в Книгах Пророків дуже часто маємо звернення ніби проти Бога, що не допоміг, — досягти чогось чи спинити ворога... Ми спокійно читаємо ці місця, бо знаємо їх нормальне походження.

Подам тут оцей загально відомий приклад. Коли Ісус Христос помирав на Хресті, як людина, і безконечно страждав, як людина, то Він скрикнув (Матвія 27. 46):

«Боже Мій, Боже Мій, —
Нащо Мене Ти покинув?»

Це вірш з Псалма 22. 2.

Отже, у страшних стражданнях, як людина, Ісус Христос не витримує і сумує:

«Боже Мій, Боже Мій, —
Нащо Мене Ти покинув?»

Хто розуміє це, хто розуміє крик Ісусової Душі: «Отче Мій, коли можна, — нехай оминє Мене Чаша (доля) оця!» (Мт. 26. 39), той зрозуміє і одчай Шевченкової душі...

Чорний одчай та розпука починаються в

Шевченка з 1848-го року, з часу заслання, висловом чого були його «Царі» 1848 р. А найбільше цей чорний одчай розвинувся з року 1859-го, і душив Шевченка аж до смерті. І є твори, написані в обіймах чорного одчаю та розпуки, напр.: «Чи то недоля» 390, «Гімн чернечий» 450, «Світе ясний» 452, «Ликері» 452 і т. ін. Але характер Шевченкового одчаю був такий, що його вірші з тяжкими випадками разом з тим часто були і глибоко релігійні. Випад на релігійному фоні.

Коли візьмемо всього «Кобзаря», в його цілості, а не окремі уривки, то він книга чеснотна, і ви прощаєте всі його окремі й випадкові одчайдушні випадки... Шевченко часом тратить терпець, але ніколи не тратить Віри! Часом нападає ніби й на Церкву («Кавказ»), але добре пригляньтесь: напад не на Церкву, а на лицемірів, яких у світі справді ж багато і які захопили були й Церкву в свої руки!.. І ця гаряча скарга:

«За кого ж Ти розп'явся,
Христе, Сине Божий?» 214.

людині з розумом зовсім ясна, бож за нею криється одчай, а не атеїзм...

Одчай Шевченків часом досягав запаморочення:

«Скажи, що робити:
Чи молитись, чи журитись,
Чи тім'я розбити?».. 172.

Знаємо, що одчай кидає людину на смерть, на вбивство, на самовбивство, на вислови проти Бога («Кавказ»)...

А хіба цього в Псалтирі нема? «Кобзар» — це чиста книга гарячих сліз, тяжкого горя та смертельної печалі, а то й чорної розпуки...

У «Сні» 1844 р. Шевченко уперше дав волю своїй запаморочній розпуці, але тут же поруч він навчає:

«Годуй діток: жива Правда
У Господа Бога!».. 159.

Шевченко довго жив у Петербурзі, жив якраз того часу, коли там поставало багато нової інтелігенції з крайнім лівим революційним світоглядом. З російськими революціонерами Шевченко близько зійшовся, і вони безумовно розкладово впливали на нього. Власне від них Шевченко одержав свою жагучу свідому ненависть до насильників та панів. Але в російських революціонерів ненависть до царату була міцно пов'язана з виступами проти Віри та Церкви. Вони перші поєднали Церкву з царатом і стали їх разом відкидати.

А проте і в своїй великій ненависті до царату Шевченко остається Шевченком і не забуває про Бога:

Пошлем душу аж до Бога,
Його розпитати, —
Чи довго ще на сім світі
Катам панувати? 160.

Людоїде, змію, —
На Страшному на Судиші
Ми Бога закриєм
Од очей твоїх неситих!.. 167.

Отже, у Шевченка насильство — це одне, а Бог — це непорушне в нього.

Поза царатом Україну жорстоко мордували тоді пани: польські, московські і свої, — вони скрізь були:

І не в однім отім селі,
А скрізь на славній Україні
Людей у ярма запрягли
Пани лукаві... 328.
Он глянь: у тім Раї,
Що ти покидаєш,
Латану свитину
З каліки знімають... 160.

Панщина глибоко нищила Україну, нищила народ, нищила Віру. Варнак сповідається:

Я різав все, що паном звалось,
Без милосердя і зла,
І різав так... І сам не знаю,
Чого хотілося мені...
Ходив три годи я з ножами,
Неначе п'яний той різник... 299.

Отже і варнак не нормальний був, а «неначе п'яний»...

Коли Шевченко згадує стародавні часи, і розповідає, як Україну душили поляки, католики та уніяти, то він тратить свій спокій і з його уст вириваються на них найтяжчі обвинувачення... Зміст «Гайдамаків» неймовірно тяжкий, і російський уряд дозволив їх видати тільки тому, що поляки тоді ще ворушилися і погрожували новим повстанням.

Про поляків Шевченко кричить: Мордуй, мордуй, — в Раю будеш!» 69. І справді, вина поляків супроти України була страшна, вони

Полигалися з жидами
Та й ну руйнувати:
Руйнували, мордували,
Церквами топили...

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

Future Fuel Oil Ltd. & Service Station

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

І СКОРА ОБСЛУГА.

**Чищення і направа форнесів безплатна.
Скористайте з доброї нагоди і замовляйте
оливу в нас.**

Наші телефони:

Телефон бюро: LE 6-3551 Уночі: RO 2-9494

Проти ксьондзів Шевченко і слів не знаходить: Не ходили

Ксьондзи по селах, а возили
На людях їх з села в село, —
Такее то у нас було!.. 388.

Поховать хіба побитих поляків? Ні, — не треба:

Вони католики!.. 87.

Тому гайдамаки «об каміння ксьондзів розбивали!»... 88.

Ось пан католик своє весілля справляє. На нього напали:

Кров'ю
Весілля вмилося... Не втік
Ніже єдиний католик...
Всі полягли, мов поросята
В багні смердючому... 298.

Через усе це ясно, що коли Шевченко тільки заговорив про Папу Римського, покровителя поляків, ксьондзів та уніятів, то зараз же в нього і вирвалось:

Кругом неправда, і неволя
Народ замучений мовчить,
І на Апостольським Престолі
Чернець годований сидить... 176.

У нашої літературі нема таких жорстоких і полум'яних виступів проти Папи, поляків, католиків та уніятів, як це робив Тарас Шевченко!.. Бо він жив у час, коли їхні насилля ще всі пам'ятали! Бо він добре знав, що це вони Україну розвалили...

Отже, — царат, панщина, поляки католики, — все це смертельно нищило і знищило Україну, Шевченко все це бачив, — і впадав у відчай, тратив терпець, — і виступав проти всіх...

Не забуваймо ще одного: в Україні панувало сильне двоєвір'я, — поєднання чистого християнства з ідеями й віруваннями поганства. І в самого Шевченка, в його творах часто бачимо аж надто виразні прояви двоєвірства:

Знов Ярина вийшла з хати,
На світ дивуватись,
Та не Святих вже благати, —
Ворожки питати... 192.

Одчай, та ще при двоєвір'ї, пхав і до виступів проти Бога...

Освячення ножів для гайдамаків, звичайно, це двоєвір'я: вираз старого й релігійні прояви гайдамаків. І це вело до цього:

Я присягав, брав свячений
Різать католика... 87.

Ось оце двоєвір'я, підперте одчаєм, зневірою та безнадійністю вело Шевченка до крайности...

І часто-часто Шевченко сам вияснює причину свого нарікання на всіх і на все:

Все плаче, все гине...
І рад би я схватися,
Але де, не знаю:
Скрізь неправда, де не гляну,
Скрізь Господа лають... 198.

Таке ж вияснення:

Молюся, Господи, помилуй,
Спаси Ти нас, Свята Сило,
Язви язик мій за хули,
Та язви мира ізціли!
Не дай знущатися лукавим
І над Твоєю Вічнославою,
Й над нами, простими людьми!.. 178.
Може лучче було б не родити,
Або утопити,
Як мав би я у неволі
Господа гнівити... 377.

Це високо важливі вирази: Шевченко сам обвинувачує себе за гнів на Господа у розпачу!..

Одчай убиває терпіння в Шевченка, коли він, борець за Правду Божу, на кожному кроці бачить неправду, коли пан

Дочку й теличку однімає
У мужика... І Бог не знає,
А може й знає, та мовчить... 259.

Шевченко на час забуває, що Бог Свого часу таки заговорить... Довго терпить Бог, але заговорить свого часу...

Шевченко любив Україну найбільше за все. І бачив кругом, як її грабують, і кричав:

Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену Святого Бога:
За неї душу погублю!.. 271.

Шевченко свідомий, що за таку хулу погубить душу свою, цебто і в одчай думка зостається релігійна. Бо він прагне Божої помочі в воскресінні України, а її, помочі цієї, немає...

У такому настрої, у повному й чорному одчаї Шевченко міг тільки всім погрожувати:

Ой виострю товариша,
Засуну в халяву
Та піду шукати Правди
І тієї слави... 333.

Це те, що в історії України і всього світу доводило до повстань та революцій.

Шевченко був послідовним борцем за Божу Правду, та на кожному кроці бачив, як цю Правду нищать пани та могутні... Але допомогти народові не міг, — і впадав у крайній одчай, а тоді в своїх писаннях і в поведінці стриму не знав...

Це треба глибоко зрозуміти, сприйняти серцем, — тоді зрозуміємо й нарікання Шевченка на Вседержителя, і — простимо йому!..

Простимо, бо «немає людини, щоб пожила й не згрішила», «бо тільки Ти Єдиний без гріха»... (Молитва «Боже духів» на Літургії).

До цього ще додаю, що Шевченко був тим учителем і проповідником Божої Правди, який компромісів не знав і не йшов на них. У Шевченка власне поступовання не розходилося з його наукою, і часто пхало його на його виступи проти всіх і проти всього.

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ "НОВІ ДНІ"

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.
Ціна за річник 5.00

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР Дев'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., Австралії — 11 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК Читанка для 2-ої класи П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Третє видання Читанка для 3-ої класи

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої класи Третє видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (Фонетика й морфологія).

Видання друге.

Підручник пристосований до українських еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтаксис)

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол. В Англії — 10 шілінг., в Австралії — 12 шілінг.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Підручник багато ілюстрований, фотами, картами, та схемами, стисло написаний, має багато вправ і завдань для самостійної праці учнів, гарно видрукуваний на доброму папері.

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол.,
в Англії та Австралії — 12 шіл.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

ШЕВЧЕНКО ЗНИЩИВ ЗАЛІЗНУ ЗАВІСЬ

Сталося для багатьох неймовірно й непередбачене: українські діячі культури й науки з окупованої України звернулися з відкритим листом до української еміграції з проханням дозволити їм взяти участь у відкритті пам'ятника Тарасові Шевченкові у столиці США — Вашингтоні.

Багато хто з нас багато чого сподівався, але аж такого кроку, та ще й тепер, сподіватися було важко. Поневолено Україна кинула еміграції винятково твердого горішка, якого конче треба розкусити, але при цьому не поламати зубів. Почавши від дня остаточної поразки збройних сил Української Народної Республіки, себто з 1921 року, це перше шире звернення представників поневоленого народу до української еміграції. Якби так авторів листа запросили, то це була б перша легальна зустріч народу з політичною еміграцією. Звичайно, це факт першорядного значення, який міг би мати великий вплив на хід нашої визвольної боротьби.

Здавалося б, що тільки цього цілком вистає, щоб не квапитися з висновками і так легко не відкидати протягненої братської руки. Треба віддати належне нашій пресі — вона не квапилася з висновками. Пресові органи політичних і громадських організацій спокійно й розсудливо прийняли несподіваний факт, видно було, що проводи організацій не легковажили цією справою. Рішуче й негайно виступили проти лише три часописи: «Свобода» (орган найбільшої й найбагатшої нашої асекураційної організації — Українського Народного Союзу), «Народня Воля» (орган також великої й багатой асекураційної організації — Українського Робітничого Союзу) і «Канадійський Фармер», що є приватною газетою чеха Карла Доячека.

Багато наших читачів дивуються, а дехто й обурюється, що «Нові Дні» досі «обминали цю справу» і свого слова не сказали. Дехто навіть закидає мені «хитрування». Не хвилюйтесь — ніякого «хитрування» нема... «Обминав» я цю справу досі виключно з технічних причин: брак часу й місця. Не забувайте, що «Нові Дні» — місячник і за щоденниками та тижневиками він угнати не може. Сьогодні прийшла черга й на це. Почну з докладної інформації наших читачів про цю справді виняткової ваги справу. Перш усього передрукую «Слово...» діячів культури до еміграції. Щоб читачі мали повну уяву, то передрукую також і вступ редакції «Літературної України» до нього, який написаний, як читач побачить сам, цілком в іншому стилі, ніж саме «Слово...».

Звертаю лише увагу читачів, що «Слово...» фактично написав голова Постійного Представництва УРСР при ООН Лука Кизя: це його інтерв'ю кореспондентові щоденника «Вашінгтон Пост», який гостро виступив проти побудови пам'ятника

Тарасові Шевченкові у Вашингтоні. Воно трошки лише дороблене. Не цитую окремих місць інтерв'ю Л. Кизи і «Слова...», бо це заняло б багато місця: сподіваюсь, що читачі повірять цього разу на слово — я порівняв ці два документи слово в слово. Це важливий момент, бо він свідчить про те, що ідея ця зродилася в Нью-Йорку, що проєкта апробувало представництво СРСР при ООН, а раз так, то й Міністерство Закордонних справ СРСР у Москві, себто фактично апробував проєкт ЦК КПРСюзу на чолі з Микитою Хрущовим. Попереджую, що я цим не хочу запевнити, що сам проєкт виник у Москві: може так, а може й ні. Хоч я більш схильний думати, що ні. Що він там апробований, то сумніву нема.

Даємо слово нашим братам з поневоленої України. (Усі передруки в цій статті подаємо мовою і правописом оригіналу).

ВЕЛИКОМУ КОБЗАРЕВІ — ГІДНУ ШАНУ

Слово до українців, до української громади в США, до «Комітету пам'ятника Т. Г. Шевченку»

Український народ, а разом з ним і всі трудящі нашої багатонаціональної країни готуються гідно відзначити 150-і роковини з дня народження великого сина України, геніального поета, революціонера - демократа Тараса Григоровича Шевченка. На відзнаку виняткових заслуг Т. Г. Шевченка в розвитку світової культури і суспільно-політичної думки його 150-річний ювілей, за рішенням ЮНЕСКО, в наступному році відзначатиметься в усьому світі.

Цю славу дату готуються зустріти і українці за кордоном, зокрема в США. В столиці США споруджується пам'ятник великому поетові, для чого створено спеціальний комітет. Пам'ятник Т. Г. Шевченкові у Вашингтоні буде ще одним свідченням глибокого шанування великого Кобзаря не тільки українцями, а й усім американським народом.

Однак українські буржуазні націоналісти, що проживають в США і які свого часу скоїли злочини проти українського народу та вороже ставляться до Радянської України, намагаються розгорнути навколо спорудження пам'ятника брудну антирадянську кампанію. Це особливо проявилось під час церемонії закладки пам'ятника. Український радянський народ, щиро вітаючи спорудження пам'ятника Т. Г. Шевченкові в США, з обуренням засуджує спроби недругів нашої Вітчизни використати світле ім'я великого поета для своїх брудних політичних цілей. Нижче подається лист діячів культури Української РСР до українців, які проживають у США.

(Редакція «Л. У.»)

Дорогі земляки, поза Вітчизною сущі!

З почуттям глибокої пошани і любові до ге-

нія українського народу, до великого поета, революціонера-демократа Тараса Григоровича Шевченка звертаємося ми до вас з щирим словом з берегів Дніпра, з рідної Радянської України, з соціалістичної столиці нашої республіки — древнього і вічного юного Києва.

Ім'я великого сина України Тараса Григоровича Шевченка людство називає серед найсвітліших своїх імен. Народи світу знають його як непримиреного борця проти рабства і кривди, проти соціального і національного гноблення. Могутній і пристрасний голос Шевченка, долаючи відстань і час, знайшов шлях до розуму і сердець мільйонів людей на всій землі.

В особі Шевченка людство шанує великого гуманіста, співця дружби народів і борця за свободу, щастя, прогрес.

Шевченко і його творчість мають виняткове значення в житті нашого народу. Образ поета, його титанічна творча і громадська діяльність запаливали в минулому покоління борців проти самодержавства, його бунтарська поезія вела людей на барикади революції, його поетична і художня спадщина стали для нас безцінним національним багатством. Ім'я Шевченка — символ чесності, правди, непохитної мужності і гарячої любові до трудового народу. Полум'яне слово Кобзаря і сьогодні наводить жах на тиранів і катів, таврує ганьбою поневолювачів всіх мастей, підіймає мільйони людей на боротьбу за світле майбутнє.

Патріот, вірний син свого народу, Шевченко завжди з глибокою любов'ю і повагою ставився до інших народів, був послідовним інтернаціоналістом. Загальновідомі мрії Тараса Григоровича про те, «щоб усі слов'яни стали добрими братами», його дружба з негром Олдріджем і польськими прогресивними діячами та глибока пошана до діячів російської культури — визволителів поета з кріпацтва, його любов і братерські почуття до видатних російських революціонерів-демократів.

Весь свій могутній талант Шевченко віддав народові, присвятив боротьбі за його щастя. Саме це і робить його титанічну постать ще більшою, його життєвий подвиг ще величнішим, його багатющий творчий доробок справді неоцінним. Ось чому він став зрозумілим, дорогим та близьким усім народам нашої багатонаціональної Батьківщини. В Радянському Союзі немає жодного міста, жодного села, найменшого селища, де б не звучав пристрасний поетичний голос великого Кобзаря. Шевченкові дні вже давно стали знаменними не тільки для українців, а й для всіх радянських народів у нашій сім'ї великій, вольній, новій.

Про любов і повагу радянських людей до великого сина України красномовно свідчать факти. Понад сто пам'яників поетові споруджено в Країні Рад, створено 5 музеїв. Ім'я Шевченка носять понад 300 населених пунктів, 9 театрів і 4 вищі учбові заклади, в тому числі і Київський університет; його ім'ям названі заводи, колгоспи і радгоспи, будинки культури, кінотеатри, стадіони, вулиці, парки тощо. В нашій країні твори поета друкуються мільйонними тиражами. Твори Шевченка виходили всіма мовами братніх наро-

дів Радянського Союзу. Особливо великим попитом користується «Кобзар». За роки Радянської влади на Україні він виходив 53 рази тиражем близько 2 мільйонів примірників. Знаменитий Шевченків «Заповіт» видано 45 мовами світу.

Шануючи пам'ять великого Кобзаря, уряд України встановив державні премії імені Т. Г. Шевченка, які щорічно присуджуються за кращі твори української літератури і мистецтва, що здобули широке визнання і високу оцінку нашого народу.

Трудащі Радянської України разом з усіма братніми народами нашої країни готуються в наступному, 1964 році величю і урочисто відзначити знаменну дату — 150-річчя з дня народження Тараса Григоровича Шевченка. Минулого року на сесії ЮНЕСКО українська делегація внесла пропозицію, яка була схвалена, про відзначення в 1964 році цієї славної річниці в усьому світі.

Виражаючи прагнення всіх радянських народів віддати належне великому Кобзареві, уряд Союзу Радянських Соціалістичних Республік вирішив спорудити в столиці нашої Батьківщини Москві пам'ятник Т. Г. Шевченкові, який буде відкрито в дні святкування Кобзаря.

Завдяки піклуванню Комуністичної партії, завдяки торжеству ленінських ідей дружби і братерства народів, літературна і мистецька спадщина Т. Г. Шевченка за роки Радянської влади набула всенародного поширення і стала дорожчим скарбом всієї світової культури. І як Дніпро при могилі Тараса несе свої хвилі в один всесвітній океан, так і Шевченкова творчість новими і новими потоками вливається в океан людського духу, переповідаючи новим поколінням про нашого мужнього Прометей.

Художній геній Кобзаря такий великий, що не лише його сучасники, не лише ми, але й наступні покоління відчуватимуть силу його палкого слова. Цей благородний вплив великого співця народної долі зазнає на собі не тільки українська література, а й літератури інших народів. Шевченко став безсмертним співцем свободи, поетом світового значення, виразником прагнень усіх народів. В наш час поезія Шевченка звучить в унісон з прагненнями всіх гноблених і колоніальних народів і кличе їх до боротьби за визволення від пут капіталізму. Кожному серцю зрозумілі слова Тараса про загальне людське щастя і мир:

...на оновленій землі
Врага не буде супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі.

Дорогі земляки на далекій чужині!

Кожна звістка про шанування пам'яті Тараса Шевченка за межами нашої Батьківщини щиро радує нас як вияв любові українців на чужині до великого Кобзаря. Думаємо, що і вас порадує широко розгорнута зараз на Україні і в усьому Радянському Союзі підготовка до 150-річчя з дня народження Тараса. Святим обов'язком кожного українця, де б він не був, є всемірне шанування великого Кобзаря і поруч з цим — поширення серед інших народів шевченківських ідей

гуманізму, братерства і дружби народів, миру на землі.

Нам відомо про збирання коштів для побудови пам'ятника Шевченкові в столиці Сполучених Штатів Америки — Вашингтоні.

Спорудження пам'ятника великому Кобзареві у Вашингтоні ми розглядаємо як свідчення шанування Шевченка українцями, що живуть у США, і як вияв глибокої поваги з боку американського народу до великого сина України, до всього українського народу.

Нам, діячам культури України, всім українцям на рідній землі, приємно усвідомлювати, що в Сполучених Штатах Америки буде споруджений пам'ятник Кобзареві. Ми хочемо, щоб пам'ятник Шевченкові у Вашингтоні був би для вас, земляки, куточком рідної землі. Ми думаємо послати на американський континент священну землю з Чернечої гори, де спить Тарас вічним сном. Ми б з радістю взяли участь в урочистій церемонії відкриття вашого пам'ятника, бо Шевченко і Україна — невіддільні. Ми за гідну шану великому Кобзареві.

Але ми рішуче виступаємо проти зловмих спроб недругів Радянського Союзу використати творчість поета проти нашої країни, проти вселюдської справи — боротьби за мир. Ми рішуче виступаємо проти спроб деяких людей використати його світле ім'я в своїх брудних політичних цілях. Їх намагання витратити трудові копійки, зароблені на пам'ятник Шевченку потім українців, які проживають у США, для пропаганди проти українського народу, Радянського Союзу викликають у нас гнів і обурення.

Трудящі Радянської України впевнені в тому, що ви, наші далекі земляки, поділяєте це занепокоєння. Для кожного зрозуміло, що спорудження пам'ятника Тарасові Шевченку на американській землі не повинно стати засобом розпалювання ворожнечі до нашої країни, до нашого народу, а має сприяти встановленню більшого взаєморозуміння між народами, збереженню і зміцненню миру в усьому світі. Цей висновок зробить кожна неупереджена людина.

Підготовка до славного шевченківського ювілею збіглася з подією, яка має важливе значення для зміцнення загального миру: три великі держави — Радянський Союз, Сполучені Штати Америки і Великобританія — підписали гаряче підтриманий народами земної кулі Договір про заборону випробувань атомної зброї в атмосфері, космічному просторі і під водою. Уже сьогодні під цим історичним документом стоять підписи урядів понад ста країн світу, що вселяє почуття надії і оптимізму у всіх чесних людей землі.

Життя і творчість Тараса Шевченка, палко-

РОЗШУКУЮ:

Іллю Володька, що народився в м. Лунинець на Поліссі. Під час німецької окупації працював перекладачем в гебітскомісаріаті в м. Столині на Поліссі. Розшукують: дружина Євгенія з дому Ельяс і син Олександр. Вістку прошу надіслати в редакцію «Нових Днів».

го поборника єдності і дружби народів, надихає нас на боротьбу за мирне співіснування, за загальне і повне роззброєння, за міцний мир у всьому світі.

Дорогі земляки!

В дружньому Посланні «землякам моїм в Україні і не в Україні» великий Тарас урочисто заповідав:

І чужому навчайтесь.

И свого не цурайтесь.

Хай шевченківські роковини стануть днями поширення величних ідеалів поета і сприятимуть зміцненню культурних зв'язків інших країн з Радянською Україною!

Ми глибоко переконані, що, шануючи Шевченка, людство віддає належне могутньому талантові і світлій пам'яті великого поета і революціонера-демократа. Ми віримо, що образ Шевченка завжди невтомно закликатиме до щирої дружби, згоди і співробітництва між усіма народами земної кулі.

М. Рильський, П. Тичина, О. Корнійчук, Б. Патон, Л. Ревуцький, В. Сосюра, М. Бажан, О. Гончар, Ю. Смолич, М. Стельмах, А. Малишко, І. Вільде, Л. Дмитерко, П. Козланюк, Г. Юра, Н. Ужвій, В. Касіян, К. Данькевич, П. Вірський, Й. Бокшай, М. Тарновський, Г. Майборода, Б. Антоненко-Давидович, П. Майборода, М. Божій, Є. Кирилюк, Б. Гмиря, В. Івченко, Л. Павличко, Д. Гнатюк, О. Підсуха, Л. Костенко, Л. Руденко, В. Чеканюк.

(«Літер. Україна», 29. 11. 63 р.)

Першим озвався на це «Слово...» з України лідер УРДП Ф. Гаєнко, який в «Українських Вістях» (Новий Ульм, Німеччина) від 22—29 грудня 1963 р. виступив зі статтею під промовистим заголовком: «Дружне слово».

У цій статті Ф. Гаєнко рясно цитує звернення діячів культури з України, відзначає заслуги нашого поневоленого народу, а зокрема діячів культури, у всенародньому і всесвітньому вшануванні Тараса Шевченка (Шевченківські нагороди в Україні, заслуга української делегації в ЮНЕСКО, що ця організація установила святкування 150-річчя з дня народження Т. Шевченка у всьому світі і т. д.), підкреслює, що було б «крайнім примітивізмом... твердити, що діячі культури України написали листа з наказу Москви». У тому ж числі «У. Вістей» повністю передруковано «Слово...» діячів культури в Україні.

Подаємо нашим читачам дві цитати з цієї статті, які не лишають у читача двох думок.

«Ми висловлюємося за запрошення діячів культури України на відкриття пам'ятника Т. Г. Шевченкові у Вашингтоні і гадаємо, що зустріч діячів української еміграції з діячами культури з України буде корисною і для одних і для других, а тим самим і для всієї української справи. Ми будемо просити своїх однодумців у США, в тому числі і приналежних до «Комітету пам'ятника Т. Г. Шевченку», вжити заходів, щоб діячі культури «з древнього і вічно юного Києва» отримали відповідне запрошення».

«Нарешті, щодо «суду української держави», яким дехто погрожує провідним діячам культури України, і щодо переосвячення «відповідними врочистими молитвами» оскверненої землі української. Ці висловлювання походять від старої «теорії» голого, дикого ступу під большевицькою займанщиною. Ми пам'ятаємо, до чого ця «теорія» приводила в УНРРівських «таборах-державках», — і дуже сумно, що після безславного її краху деякі кола намагаються нею послуговуватись».

Говорячи про «суд української держави» над діячами культури з України, Ф. Гаєнко має на увазі газету «Шлях Перемоги», яка цим судом погрожує.

Одночасно з лідером УРДП Ф. Гаєнком цілком позитивно висловився про «Слово...» голова Виконного Органу УНРади М. Лівницький у своєму новорічному зверненні до українського народу, яке було видрукувано майже в усіх українських часописах і передано радіом в Україну. Він сказав про «Слово...» так:

«Недавно сталася одна знаменна подія: звернення діячів культури України до українців на чужині з приводу побудови пам'ятника Тарасові Григоровичу Шевченкові у Вашингтоні. Нас не цікавлять здогади і спекуляції на ту тему, чи це звернення зроблено з дозволу або навіть з бажання Москви і чи ця остання пробуватиме зробити з нього якийсь черговий провокативний ужиток. Нас не цікавить питання, хто з підписаних є справжнім українським патріотом, що в підневільних умовах фактичного московсько-советського панування робить те, до чого є сьогодні можливість, а хто, може, вислугувався і вислугується перед Москвою. І так само нас не цікавить незручна спроба звернення поділити українських емігрантів на «чорних» і «білих» згадкою про, як там сказано, «деяких людей», які, мовляв, використовують світле ім'я Шевченка, бож це тільки зрозуміла в тих умовах данина для московської цензури.

Без огляду на вищесказане, ми вітаємо це звернення, бо ми сприймаємо його, як слово від тих, які у безмірно тяжких умовах обороняють рештки української національної культури на рідних землях від беззупинного русифікаторського і винищувального наступу Москви. І ми вважаємо, що це звернення являє собою доказ, власне, того, що серед народних мас в Україні є духовий зв'язок з українською самостійницькою еміграцією й є бажання безпосереднього контакту з цією еміграцією. Іншими словами: немає ідейних різниць поміж українським народом на Батьківщині і його еміграцією, бож українці на Батьківщині — мимо всіх «заборон», «заслон» і «перешкод» — мають правдиві відомості про ідейні прямування еміграції. І це бажання українців на Батьківщині вирватися поза межі «залізної заслонки», ввійти у зв'язок з вільними українцями — настільки міцне, що його вже не може зломити Москва, а тому і мусить вона толерувати такі речі, як звернення культурних діячів України».

(«Українські Вісті», 19. I. 64 р.)

Дуже розумно й розсудливо виступило з приводу «Слова...» торонтське «Вільне Слово» — газета, від якої такої розсудливості досі можна було найменше сподіватись, бо досі вона ганялась за сенсаціями, за «поплатними вістками», не виявляючи фактично ніякої власної лінії в жодному питанні. Останнім часом редакційний склад цієї газети скріплено, поширено і, мабуть, завдяки цьому появилась цілком грамотно й розсудливо написана редакційна (число від 18 січня ц. р.) під заголовком: «Б'ємо себе, а не ворога».

Починається стаття ствердженням, що емоція і принциповість призводять нас до внутрішньої боротьби між українцями. Цьому сприяє також і «наша невідповідність сприймати розвиток подій у світі, а зокрема в Україні...» і «через те найчастіше б'ємо себе, замість ворога...».

Далі в цій статті стверджується, що «маємо знову таку справу із зверненням культурних діячів України до української еміграції...».

Зацитуємо й цю статтю, щоб наші читачі могли самі робити висновки.

«...Вони ж таки представники справжньої культури України, якою, відкинувши данину режимові, ми тут пишаємось. Ми їх дуже часто боронимо від нападів Москви. Тож, здавалося б, що кожний з нас повинен позитивно поставитись до їх звернення до нас. Однак дехто живе негативами і думає, що на них вбудує позитив».

Так теж думає редакція нашої «Свободи». Вона так і розцінила «Слово до українців, до української громади в ЗДА, до «Комітету пам'ятника Т. Г. Шевченку» від культурних діячів з України. Мабуть, завдяки наставленню її головного редактора Драгана, як про це пише Денис Квітковський-Квітка в паризькому «У. С.» (8 грудня 1963, «Про «ізми» і децю інше»), вона висловилась, і то дуже поквапно, негативно, до речі, некоректно приписавши лайку самій редакції «Літературної України» на «українських буржуазних націоналістів» — культурним діячам України («Свобода», 6 грудня 1963). Далі, як виходить з повідомлення «Свободи» (24 грудня 1963), то й Комітет пам'ятника Шевченкові «має спречизувати негативне становище Комітету до цього звернення».

На наш погляд, а здається, що це буде думка багатьох, наші американські земляки виступили непродуктивно».

«Далі, ми себе так переконали у всесильність і мудрість Москви, що її кожне потягнення таке, думаємо, обмірковане та розраховане на її успіх, що навіть і в гадку не покладаємо протилежне. Не допускаємо, що вона може поступатись через свою слабосилість у дану хвилину. Якщо ми собі з'ясуємо, що Добринін, посол СССР у Вашингтоні, зараз після посвячення площі під пам'ятник Шевченкові запротестував проти цього, а «Вашінгтон Пост» повів кампанію проти пам'ятника, то можна здогадуватись яке справжнє наставлення Москви до побудови пам'ятника у Вашингтоні. Інтерв'ю Кизи, представника УРСР в ООН, дане цій самій американській газеті в обороні пам'ятника, та звернення культурних діячів

з України в цій самій справі підказує думку, що Москва чомусь мусила змінити свою тактику. Це треба б узяти до уваги і не відмовлятися від своїх братів з України, але від Москви. Не можна ж з одного боку протестувати проти того, що Москва боїться випустити українців за кордон: проти того, що деякі наші земляки мають для нас тільки лайку, а з другого, — коли вони приїжджають сюди, називати їх насланиками Москви, що хочуть нас розкласти; а коли не лаються. — не хочемо з ними говорити, коли ж напрошуються з приїздом, відмовляємось. Тим собі суперечимо та виявляємо свою внутрішню слабкість і непередуманість. Не було б чого боятися у вільному світі говорити навіть із енкаведистом, а що ж допиро зі своїм земляком — культурним діячем?

Якщо б ми мали обмірковані засоби боротьби з Москвою, то не вона б нас засакувала своїми тактичними ходами, але, навпаки, ми — її. Ми повинні були перші запросити культурний Київ на відкриття пам'ятника і тим поставити Москву в невідгідну позицію. Коли б ми проаналізували т. зв. культурний обмін, то побачили б, що Москва на ньому програла. Заповідженого стільки разів хору Вірьовки — досі нема, бо це не в інтересі Москви показувати поза межами СРСР окремішність України. Хто стежить за розвитком подій, бачить дуже чітко, що будьяке підкреслення навіть паперової окремішності України йде врозріз з московською політикою, яка прямує включити Україну органічно в російську імперію. Ізолюючись від України, ми тільки допомагаємо Москві в цьому.

«...Не зважаючи на ці всі недоречності у зверненні культурних діячів, ми б усіх їх запросили на відкриття пам'ятника у Вашингтоні, хоч наперед передбачаємо, що Москва їх не пустить, бо це їй ніяк не в користь. Виступивши проти, даємо Москві ще один аргумент, що ним убиватиме віру українського народу у свою еміграцію. Нам це некорисне, бо воно послаблює боротьбу народу за звільнення від московської опіки».

Великий тижневик «Новий Шлях» (Вінніпег, Канада) ще в числі від 1 лютого видрукував текст «Слова...», щоб його читачі ознайомились з цим документом доби, обіцяючи висловитись про саме «Слово...» пізніше. І справді, у черговому числі (від 8 лютого ц. р.) вміщено дві статті про «Слово...»: редакційна і стаття М. Плав'юка, голови крайової управи УНО, органом якого є «Новий Шлях».

Нашим позаканадським читачам мусимо пояснити, що таке УНО (Українське Національне Об'єднання). УНО створене в Канаді вже по закінченні Національної Революції, себто в 20 роках.. Це одна з найвизначніших і дуже сильних та багатих «старих» українських організацій у Канаді. Політично вона орієнтується на ОУН під проводом полк. А. Мельника. Має цілий ряд своїх організаційних «прибудовок», багато власних будинків та іншого майна по всій Канаді.

У згаданих вище обох статтях дуже прихильно, справді по-братньому, розцінюється «Слово...», зроблено деякі завваги до його тек-

сту, але за недоліки «Слова...» не обвинувачується діячів культури, а режим. Кінчається редакційна стаття «Н. Шляху» так:

«Ми боліємо цими і подібними («обов'язковими») висловами в «Слові», які понижують і послаблюють неповинну щирість і сердечність та добрі інтенції підписаних під цим зверненням до українців на чужині. І ми віримо, що так же болуче їм за це.

І ще раз — ми радіємо добрим і щирим словом від наших земляків з України та бажаємо обоюдоного вирозуміння та побороти обабіч труднощі, щоб повітати Вас, дорогі Земляки, в нас на нашому національному празнику як своїх рідних. І в нас — у Вінніпегу — зложити чолобитню і нашому тут Шевченкові.

Ми можемо розходитись політично, але нас єднає дух Української Землі, українська кров і один неподільний Шевченко!»

Це було чи не найвиразніше і чи не найприхильніше слово про «Слово...». Але в черговому числі «Н. Шляху» (від 22. 2. 64 р.) за підписом головного редактора «Н. Ш.» М. Погорельця вміщено спростування, що, мовляв, «в наслідок недогляду» ця стаття появилася без підпису її автора інж. А. Добрянського, а тому вона «не відзеркалює поглядів «Нового Шляху», і вона появилася без відома проводу УНО Канади і просимо вибачення у наших читачів та Проводу і членство УНО Канади за той недогляд».

Хоч вір, хоч не вір (тим більше, що інж. А. Добрянський є одним з редакторів «Н. Шляху»), але так є і ми про це інформуємо. Залишається все ж таки ще одна неясність: яка ж думка «Н. Шляху» є тепер? Можливо, вона буде висловлена пізніше. Покищо ясно одне: сталося якесь непорозуміння, очевидно є різні погляди всередині організації і їх сьогодні ще важко привести до одного знаменника.

«Молода Україна» (орган ЦК ОДУМ, Торонто) в числі за січень-лютий ц. р. друкує статтю О. Коновала про «Слово...», у якій він радить не запрошувати діячів культури з України на відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні, бо «їм би (діячам культури. П. В.) пізніше підшили і петлюрівщину, і самостійність, і націоналізм, і зраду». Але редакція додає від себе, що «більшість спіробітників та прихильників «Молодої України» вважають, що культурних діячів України, серед яких є кілька промінентних імен, що приносить честь і славу нашій нації (згадати хоч би М. Рильського) — **треба неодмінно запросити** (Підкр. оригіналу. П. В.), як дорогих гостей, на відкриття пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні».

Цілком виразно за запрошенням висловилась і місцева чиказька газета «Українське Життя». Не можемо її зачитувати, бо не могли дістати примірника того числа.

Тепер про тих, що висловились проти запрошення діячів культури з України на відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові. Три часо-

писи, які негайно виступили проти, згадані на початку цієї статті. Треба додати, що вся преса ОУНР також проти. Католицька преса стримується виразно говорити, хоч деякі католицькі часописи виступають проти.

Цитувати всі виступи «проти» неможливо. Поперше, їх багато, виступають проти переважно окремі особи, які часто навіть ховаються за псевдоніми і криптоніми, тому інколи не знаєш навіть з ким маєш справу. Подруге, є часописи, з якими не дуже то приємно й полемізувати. До цих часописів я відношу «Канадійського Фармера», який колись був порядною українською газетою, хоч видавав його не українець, а чех, а тепер тільки те й робить, що плюгавить усе і всіх. Відомий факт, що не встиг наш новопризначений (ще консервативним урядом Канади) сенатор Павло Юзик приїхати до Оттави, як у «Кан. Фармері» почали його обзивати трохи чи не зрадником України й Канади. Довелось відкликати й вибачитись... Пізніше ця газета напала на в-во «Пролог». І то напала дуже вульгарно (обвинуватила це поважне видавництво у праці на користь Росії) і теж довелось відкликати. І то спеціальною редакційною.

Щоб читачі повірили, що нам не личить приймати цю газету як поважного партнера, я зачитую з неї лише одне місце про оцінку Центральної Ради:

«Вояки вимагали від Центральної Ради ні від кого незалежної України, а Центральна Рада одним оком заглядала в зуби москаля-єдинонеділимця Керенського, а другим у зуби Карла Маркса та москвофіла й україножера Михайла Драгоманова. Без москаля на чолі Центральна Рада не воліла жити».

(«Канад. Фармер», 6. 1. 64 р.)

Пише це все якийсь Спека у «статті», що зветься «Факти з минулого». Та справа не в «Спеці», а в редакторів й видавців, які таки знають, що Центральна Рада була нашим революційним парламентом, який створив наш український Революційний Уряд, у проводі якого були академік М. Грушевський, В. Винниченко, С. Петлюра та інші світлі постаті, яких тоді й тепер шанують і поважають усі українці. То вже вибачайте, але я цю газету таки мушу обминути.

Обмину й примітивні виступи окремих осіб у різних часописах, які нагадують нам сталінсько-комсомольську «бдітельность». Пригадуєте собі отого типа, що сидить у залі і стежить за публікою, а потім біжить і доносить: «Отой і той у моменті, коли промовець згадав ім'я Сталіна, плескав у долоні зовсім без ентузіазму!» Або «В тому й тому дворі господиня сушила поруч жовту блюзку й синю спідницю — у тій хаті напевно живуть петлюрівці...».

На жаль, на еміграції таких типів ще повно, хоч їхня «праця» обернена в інший бік, але однак вона тієї самої якості.

Преса ОУНР подає тільки один аргумент: «Слово...» діячів культури в Україні написане під диктат Москви, а раз так, то ми мусимо бути проти, бо Москва хоче нас розкласти, знищити. Це правда: Москва справді хоче нас знищити й

розкласти і наш обов'язок не піддатись на провокацію. Та я не згоден з шановними колегами з преси ОУНР в оцінці сили і здібності Москви. Якщо «Слово...» справді написане в Москві (у чому я дуже сумніваюсь), то я переконаний, що в Москві вже нема розумних політиків. Виходило б так, що Москва хоче поширити серед еміграції радянофільство і цим «нас розкласти». Але в «Слові...» є кілька виразів, які неминуче відштовхнуть кожного українця, а особливо того, що був під засягом влади Москви. Наприклад, вираз: «...Уряд Союзу Радянських Соціалістичних Республік вирішив спорудити в столиці **нашої Батьківщини** Москві пам'ятник Т. Г. Шевченку...» Тільки цього вистачає, щоб буквально жоден українець не став радянофілом.

Москва завжди була і є для українців символом терору, страху, знушання, символом голоду й холоду, тюрем, насилства. Та чи ж справді вона, та Москва, тепер така всесильна і «всерозумна», щоб ми мали її аж так боятись? Ні, еміграція Москви боятись не має чого.

Друге. Зверніть увагу, якою мовою цей документ написаний: «Спорудити пам'ятник». Це ж те саме, що «спорудити хата» чи «зарізати свиня» (а не «хату» чи «свиню»!). Далі: «Шевченку» замість «Шевченкові». Це ж таки справді кпини над українцями і над самим Шевченком, якщо не вміти відмінити його прізвища навіть з нагоди 150-ліття з дня його народження! Якщо цей документ справді писаний у Москві, та ще й з метою викликати серед еміграції симпатії до себе, то там справді сидять безтолкові політики, яких нам на еміграції таки нічого боятись, про що цілком слушно говорить редакційна «Вільного Слова», яку ми цитували вище.

У вільному світі, де нема поліційного російського апарату, ми ніколи з Москвою бою не програємо і «пудитись» не маємо найменшої причини.

Дуже культурну статтю з цього приводу написав В. Шаян («Глум над Шевченком», «Українська Думка», Лондон, Англія, ч. 5 і ч. 6 за 1964 р.). На жаль, ця стаття занадто патетична й поетична. «Слово...» ж стоїть поза рамками поезії — це виразно політичний документ і розглядати його треба без найменшої дози емоції й патетики. Все ж таки, у цій статті є місця, які варті уваги. Подамо тут цитату з неї.

«Мета цього листа є ясна. Советський уряд затривожений розмірами кампанії довкруги творів і постаті Швеченка, поєднаної із національно-визвольним рухом. Важливим мотивом цієї кампанії є показати й доказати світові, що Україна так само пригноблена й ще більше жорстоко винищувана як за царату. Жорстокий царат не коштував націю стільки мільйонів жертв, що московська «воля» за московського большевизму.

Це розкриття обличчя і природи загарбницької Москви найкраще на світі показано Шевченком у «Кавказі» і «Сні». Тому святкування Шевченківського ювілею показали світові глибоке і правдивіше обличчя Москви, ніж цілі томи історичної літератури. Писав Шекспір, що літерату-

ра — це абстракція історії, це її згущений в емоціях і образах зміст.

На Заході здавна знали й перекладали Шевченка. Великі літературознавці стверджували ще в кінці минулого століття, що Шевченко це геній, якого не має ніяка інша слов'янська література. Це втілений дух народу — єдиний у своїм роді. Цю славу не завдячує Шевченко Москві. Вона вже зробила все можливе, щоб його знищити. І коли це не вдалося, їй залишилося тільки одне: примазатися до руху Шевченка, притупити або відрізати гостре вістря цілої кампанії і так звести її нанівеч, удавати далі перед Заходом, що Україна буцім то вільна і ніякого звільнення не потребує; спантеличити колоніальні народи, мовляв, дивіться Москва теж ставить пам'ятник Шевченкові, не тільки Вашингтон. Бо Шевченко стався символом визволення народів. Ліричні вірші про козацьку минувшину писали й інші письменники. Але тільки Шевченко кинув клич:

«Вставайте, кайдани порвіте!»

Тільки Шевченко відважно й героїчно здемаскував фальшивий «авторитет» царя й «отечества» і це є геніяльна заслуга Шевченка саме в політичній і ідейно-моральній площині. Шевченко є творцем Руху Священного Героїзму в історії людства».

В. Шаян рішуче проти запрошення діячів культури з України на відкриття пам'ятника.

Дуже змістовну, тактовну й розсудливу редакційну з приводу «Слова...» друкує тижневик «Український Голос» (Вінніпег, Канада, 19. 2. 64 р.). Це найстарша українська газета в Канаді, якщо не брати до уваги «Канадійського Фармера», заінкорпорована вона ще в 1909 р. Це Орган СУС (Союз Українців Самостійників). СУС — одна з найсильніших і таки найстарша українська організація в Канаді. Члени СУС гуртуються навколо українських православних парафій.

Ця стаття варта спеціальної уваги, бо, здається, вона є єдиною статтею, у якій ставляться певні вимоги до діячів культури в Україні, так би мовити, зводяться своєрідні «торги». Оскільки наші читачі з-поза Канади мало обізнані з цією газетою, то ми подамо більшу цитату з неї.

«Вертаючись до Вашого бажання взяти участь у відкритті пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні, слід звернути увагу на форму Вашого звернення. Може ця форма була єдино доступною для Вас. Але, припустимо, що українці в З'єдинених Державах, або українці в Канаді захотіли б справді запросити Вас до себе, на яку ж тоді адресу їм звертатися? Чи мали б вони також приймати Вашу пропозицію візити через пресу? Це в усякому разі не є нормальна процедура. А далі, — питання Вашого приїзду треба було б полагоджувати в українській амбасаді у Вашингтоні, або в Оттаві, якщо б у Вас було бажання відвідати нас у Канаді. Але, ані у Вашингтоні, ані в Оттаві немає української амбасад, а йти до советських амбасад, фактично російських, нам таки осоружно. А своє дипломатичне представництво в Оттаві має навіть така малесенька держава як Люксембург! Як це так, що Україна.

друга своїм простором після Росії і одна з більших європейських держав, не має своїх власних амбасад?

Зрештою, ні Ви, дорогі земляки, ні ми не є психічно приготовані на пропоновану Вами візиту. Припустимо, що Ви приїхали до Вашингтону. Відбувається імпреза відкриття пам'ятника. Виголошуються промови. Не випадало б господарям імпрези не запросити когось з-поміж Вас до слова. Ви виделеговуєте Рильського, як найбільш заслуженого. І Рильський говорить приблизно так: «Вітаю Вас в імені нашої групи діячів культури і передаю Вам палкий привіт від українського народу, що за допомогою великого і братнього російського народу розірвав пута неволі і створив свою незалежну українську державу! Приношу Вам привіт від золотоговерхого Києва, де сидить уряд нашої суверенної України, що пильно дбає про прискорення темпу нашого національного, економічного і культурного росту!»

В яке положення Ви поставили б своїх господарів? І як би Ви почувалися, коли б хтось із господарів устав і почав заперечувати Рильському про «суверенність» України? Неприємно було б і Вам і нам!

Неприємно було б і для Вас і для нас, і ми кажемо це з повною серйозністю, якби хтось, таки з наших «героїв», обкидав Вас гнилими помідорами або зіпсутими яйцями. Бо є й такі, що не відрізняють Вас від режиму і вважали б Вас не тільки його представниками, але й пропагаторами комуністичної системи.

І ще одне. Ми сумніваємось, чи Ви і ми мали б нагоду щиро й одверто з собою поговорити. Бо яке ж запевнення Ви можете нам дати, що у Вашій групі не буде когось, що призначений за Вами пильно слідкувати, ловити кожне Ваше слово, щоб, бува, не поповнили Ви якоїсь «єресі» супроти Москви? Отже, в найкращому разі, атмосфера нашої зустрічі мала б з konieczности формально-стриманий характер. Вона не могла б бути такою, якою повинна бути зустріч між синами одного народу.

Можемо також уявити собі, що зовсім певно коло Вас крутитимуться наші «прогресисти». Ми називаємо їх червоними москвофілами, і не маємо до них найменшої пошани. Ця московська дрань запрешуватиме Вас до себе, і Вам ніяково буде відмовитись. Ви мусітимете віддати данину своїм господарям удома. Бачите, Ви бодай маєте оправдання, бо Ваша свобода слова й думки обмежені, але ніякого оправдання не мають «прогресисти», що живуть у вільному світі. Вам напевно відомо, як вони славословили колись Сталіна і ще й досі йому поклонялися б, якби Хрущов не назвав був його злочинцем і душоубом. Отже, бачите, як воно незручно було б і для Вас, і для нас.

Тож, дорогі земляки, Ви зрозумієте, чому по мимо нашого бажання гостити Вас у себе як дорогих гостей, ми не можемо сказати Вам: приїжджайте! Може колись трапитись краща нагода, заіснують інші обставини. А поки прийде цей час, працюйте для України, бо вона мусить жити. Ви ж її еліта! Ніщо на світі незмінне. І зрозумійте

нас, заокеанських українців, що ми завжди з українським народом. Ми за такий лад в Україні, в якому Сосюра не мусів би каятися за свого вірша «Любіть Україну». Ми за таку Україну, з якої Ви не потребували б звертатися до нас через пресу, а могли свobodно і будь-коли написати до нас листа, а ми до Вас, не наражуючи Вас на небезпеку. Ми за таку Україну, з якої Ви будь-коли могли б свobodно приїхати до нас в гості, а ми до Вас. Ми за таку Україну, де, як писав безсмертний Шевченко, «не буде врага супостата». Ми за таку Україну, в якій український нарід не потребуватиме боротися з русифікацією. Ми за таку українську державу, в якій українська мова буде справжньою державною мовою України. Ми за таку Україну.

А тим часом, поки цей благословенний день прийде, з'єднаймося своїм українським серцем. Зазначіть собі день і годину, коли відкриватиметься пам'ятник Шевченкові у Вашингтоні, і разом з нами, в духовій єдності, віддаймо пошану світлій постаті великого Кобзаря на вільній землі Вашингтона, якого Поет так щиро бажав своєму народові:

*«...Коли
Ми діждемося Вашингтона
З новим і праведним законом?
А діждемось таки колись».*

У журналі «Листи до Приятелів» (книжка 11-12, 1963) зі статтею на тему «Слова» виступив Юрій Дивнич. Його стаття починається на першій сторінці і має заголовок: «Лист: з України чи Москви?» Автор статті пригадує злочини Москви щодо нашого народу, здогадується, як би то промовляли наші гості з України на відкритті пам'ятника і намагається розкрити пляни Москви:

«Маємо велику гру. На які можливі виграші надіється Москва? Теоретично є кілька можливостей. Зірвати зовсім будову пам'ятника Шевченкові в Вашингтоні — це найбільший виграш, бо вбивається разом двох зайців — підривається престиж української культури, українського питання зокрема і вплив американських українців в очах Америки, а водночас підривається престиж Америки в очах понад 40-мільйонного населення України. Якщо не вдасться зірвати справу пам'ятника зовсім, то другий варіант можливого виграшу — спорудження пам'ятника з милости і ласкавого дозволу Москви, і вилучити Шевченка з ідейного багажу свободолюбців. І найменший з можливих виграшів — сіяння радянського вливання серед еміграції».

Не дати ні одного з тих виграшів — завдання американських українців. Воно одначе вимагає політичної зрілості і майстерства не меншого, ніж у противників».

«Я згоден, що маємо «велику гру». Але в чому вона полягає, то мені сьогодні, на жаль, незрозуміло. Я, наприклад, не тільки певен, що Москва нічим і ніяк не зможе зірвати побудову пам'ятника у Вашингтоні, але я певен, що вона цього й не пробує робити: це вона пробувала

давно і це їй не вдалося. Отож перший варіант відпадає.

Другий варіант за Дивничем: переконати (нас?!!!), що пам'ятник Шевченкові у Вашингтоні будуватиметься «з милости і ласкавого дозволу Москви...». Господи, нічого не хочу, тільки одного: щоб та проклята Москва була справді такою дурною...

Третій варіант за Дивничем, у який він і сам не вірить: ширення радянського вливання серед еміграції... Я про це вже говорив вище. Це виключене — еміграція настільки ідейно сильна, що це неможливе, хібащо можуть заламатися кілька найпримітивніших одиниць, які ані для нас, ані для Москви ніякого значення мати не можуть, то чого витратити час на такі «безпредметні небезпеки»?

Дивно, але якось вийшло так, що такий думаючий публіцист, яким є Ю. Дивнич, у всій цій справі бачить тільки Москву, і зовсім не враховує Києва. Я далекий від думки, що особи, які підписали «Слово...» можуть піти на якісь домагання, а тим більше на якийсь «революційний крок». Та поза ними ж таки є ще вся Україна, яка зовсім не є така беззуба, як це нам може здаватися. І це Москва знає. Знає вона й те, що населення України бодай частинно поінформоване про працю еміграції.

Треба признатися, що ми таки нічого не знаємо про Україну. Те що ми знаємо з преси, не дає нам права робити висновків, а контакту з живою Україною, з сьогоднішньою українською людиною, ми не тільки що не маємо, а навіть не хочемо мати. Замість того, щоб людей з України вивчати, добути від них відомостей, ми тих людей або пікетуємо, як ворогів, або в липшому випадкові агітуємо. Тому діємо, як справжні схоласти. Та й як інакше діяти, як нічого про справжній стан не знаєш? Як же щось заплануєш, як щось передбачиш?

Справді бо, якби, скажемо, за день перед тим, як прийшла «Літературна Україна» від 29 листопада, хтось запитав наших найрозумніших політиків, публіцистів, журналістів, літераторів, артистів, чи вони вірять у те, щоб діяти культури з України запропонували свою участь у відкритті пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні, то з усіх кінців почув би одне: «Божевільний!» А може ще й нагородили б званням «радянського»... А от же й сталося! І ми розгубились. Почали схвалювати, відкидати, сьогодні запрошувати, а завтра відкликати вчорашнє запрошення, появилися великі заголовки типу «Самі з себе маску скидають!», «Слово до всіх і про все» (фактично «Слово ні до кого й ні про що!») і т. д. Словом: «Бий свій свого, щоб чужий боявся!» Дехто скаже, що саме цього й хотіла Москва! Ні, за нашу «нерозбериху» Москва такою ціною не платитиме: «Слово...» діячів культури поневоленого народу до самостійницької сильної еміграції — перш усього небезпечне для поневолювача, а ніяк не для поневоленого. Воно небезпечне для поневолювача навіть тоді, якщо воно буде еміграцією відкинуте.

Еміграція наша винятково сильна, динаміч-

на, стійка, політично вироблена. Вона без сумніву найкраща з усіх еміграцій, але треба признати, що вона варта якіснішого духово-політичного проводу. Я не зачіпатиму «великих політиків» (Куди мені до них, малому й нікчемному?), а звернусь тільки до журналістів, а перш усього до редакторів. Ні для кого не таємниця, що громадську думку формуємо ми. Але відкиньмо на хвилинку нашу самовпевненість і гордість і запитаймо самі себе: що ми можемо сказати путящого про «Слово...» нашим читачам? Хто з нас, якщо він хоч на хвилинку буде чесним сам з собою, скаже, що йому все зрозуміле, що він не має жодного сумніву, словом, що він може з чистим серцем і світлим розумом дати читачам рецепт, як діяти в даному випадкові?.. А наші ж читачі чекають від нас цього «рецепту»! І повинні чекати його саме від нас, а не від когось іншого. Щодо мене, то признаюсь, як на сповіді: каюсь, дорогі читачі, певності не маю, бо мій контакт з живою Україною сьогодні ніякий. Радянських газет і журналів мені не вистачає, щоб знати Україну. Правда, наші читачі постачають ще мене й листами з цілого СРСР, але цього мені також мало. Тому скажу, що редактор з мене такий, «як чорт дорогою летить, а ноги теліпаються...» Себто: копійка мені ціна і все! Хай мої шановні колеги усталять свою ціну навіть і по карбованцеві, але я не можу себе переоцінювати.

Ось саме тому я рецепта для всіх читачів не дам, а тільки скажу, що я думаю. Щоб читачі теж могли думати, то я навмисне зіпсував свою власну статтю великими цитатами: хочу бути зі своїми читачами бодай чесним — даю їм змогу обізнатися з усіма думками про цей справді «міцнешкий горішок», яким є «Слово...».

Попереджу тільки (і в цьому я певен!), що подібних несподіванок ми ще матимемо багато. Обумовлені вони політичною й економічною кризою, яку переживає СРСР, починаючи з першого дня закінчення війни. СРСР сьогодні тримається виключно завдяки зручності і звинності його політиків, зокрема Микити Хрущова, який є блискучим політиком.

Та в ділянці економічно-господарській М. Хрущов ніколи нічого путящого не зробив, хоч і смикався на всі боки. Ще за сталінських часів він відомий, як автор «єдино спасенних проєктів» укрупнення колгоспів та будови агроміст. Пізніше, уже за свого власного царювання, він відомий як «автор цілини», тепер, провалившись на «великій цілині», він ухвativся за «велику хемію». Хемія справи не врятує також: хліба, а разом з ним і молока, яєць та м'яса, однак не буде. Чому? Адже американці дуже поважно ставляться до його проєкту «хемічного порятунку» СРСР? Бо американці є тільки американці. Справа в тім, що ту хемію треба буде «всипати» в ґрунт. А ґрунтів в СРСР все меншає й меншає. Вірю, що статистики зменшення ґрунтів у наслідок ерозії та інших причин, а також зменшення їх родючості, в СРСР сьогодні нема. А як і є, то вона засекречена.

Пригадуєте собі конфлікт М. Хрущова з

академіком Петром Власюком у Києві? Пригадуєте, що промова академіка Власюка ніде видрукувана не була? А пригадуєте собі, що М. Хрущов приїхав до Києва (на бій з Власюком!) у товаристві академіка Трохима Лисенка і що промова Т. Лисенка теж видрукувана ніде не була? А чи знаєте, що Українська Академія Сільсько-Господарських Наук, яку очолював академік Власюк, тишком-нишком ліквідована і вона вже давно не існує? Наші політики цього не знають, звичайно. Не забуваймо, що академік П. Власюк — вчений світового масштабу.

Про кризу сільського господарства дещо виявив на лютневому пленумі ЦК КПРС Союзу міністер хліборобства СРСР І. Воловченко. Про що там говорено, ми не знаємо, але не сумніваймось, що справу якщо не збільшення площі й родючості ґрунтів, то бодай збереження їх там обминати не могли. Думаю, що М. Хрущов на пленумі червонів не раз. Урахуйте, що люди працювати дарма не хочуть також.

Та це справа інша: нам важливо, що криза сільського господарства затяжна й поважна і труднощі з хлібом і всім, що з нього походить, будуть зростати. А це означає **труднощі з населенням країни**. А раз труднощі з населенням, то будуть і несподіванки в політиці.

Національне питання аналогічне з сільським господарством: ця проблема існує в усій своїй гостроті. Злиття націй і мов точно так «урятує» російських імперіялістів, як і «велика цілина» чи «велика хемія» їх нагодує. Наведу лише один факт. Кілька років тому у Грузії, зокрема у Тбілісі, раптом з вулиць зчезли всі російські написи. Приїздить ото в Грузію такий собі «старший брат» і не може прочитати напису на жодній вулиці! Ніби справді приїхав у самотїйну Грузію! Тут він запалюється «почуттям єдиної родини» і протестує... Звичайно, грузини бій програли: вулиці одержали написи двома мовами. Міг би я з цього факту зробити сенсацію, продати пару сот зайвих примірників журналу, але хай краще читачі не домагаються від мене уточнень — не завжди треба все говорити. Повірте цього разу на слово чести.

В Україні справи теж не є безнадійні — люди своє роблять. Теж не варто про все говорити. Але знаймо, що **несподіванки мусять бути**. І нам треба вміти їх передбачати, щоб не розгублюватись і не робити дурниць, якщо вони застануть нас непередбаченими.

Чуємо тепер з усіх боків: «Слово...» написано в Москві! Не даймося на провокацію ворога! Повторюю: не вірю, що в Москві. Майже певен, що «Слово...» — від початку й до кінця — «український винахід». Звичайно, не діячів культури, а українців державно-партійних робітників. Написав його Лука Кизя в Нью-Йорку, у Києві його дописували й редагували, у Москві, — думаю, що за порадою українців, яких там повно на керівних постах, — його апробували, а тоді дали на підпис діячам культури, список яких зроблено в Києві. Може й навпаки: раніш підписали, а тоді апробували.

Список діячів культури укладали «в поті

НОВІ ДНІ, БЕРЕЗЕНЬ, 1964

чола»: треба було дібрати осіб, які були б «приємними амбасадорами» для еміграції, а поруч з тим і обережно додати до них «сторожових псів», щоб не вийшло, бува, великого братання діячів культури з еміграцією. Розшифровувати імен не буду.

Попереджую, що якби навіть «Слово...» було винаходом Москви, то й тоді б я до нього ставлення не змінив, бо це ще більше свідчило б про те, що еміграція — величезна сила, якої Москва таки дуже боїться. Врешті, у Москві хліб їдять і повітрям дихають, то чи це значить, що я маю вмерти з голоду чи задушитись без кисню, щоб бути «патріотом»? Дуже дякую! Хто хоче, то хай душиться, а я ні!

Спостерігаючи поведінку українських комуністів тут, їх хвилювання й нервування, особливо в пресі, можна прийти до висновку, що Київ схвилювано чекає на відгук еміграції. Чому Київ, а не Москва? Скільки я знаю, — а я цією справою цікавлюсь, — то канадські комуністи не мають прямих контактів з Москвою, але з Києвом їх мають. І то дуже добрі.

Якщо ми не запросимо діячів культури з України, мотивуючи тим, що ми «чисті», а вони «нечисті», то ставимо під знак запитання існування самої нації: нації нема, а є тільки еміграція. Це вже був би шедевр політичної глупоти.

Дехто, наприклад, О. Коновал у згадуваному вище числі «Молодої України», радить не запрошувати гостей з Києва, бо це загрожувало б їм. Дуже добрий чоловік Олексій Коновал. З жалем стверджую, що я гірший за нього: я вважаю, що між підписаними під «Словом...» є люди, перед якими варто стати на коліна, а є й люди, яких дуже корисно було б і посадити, щоб вилікувати їх від сталінізму й запродавства Москві, яким вони «прокопчені» від тім'я аж до п'ят. То чого б я тим турбувався? Але нічого їм не станеться, хоч ділити їх (поіменно) на «чистих» і «нечистих» ми не сміємо. А як Москва вирішить, що їх треба й можна знищити, то знищить, не питаючись нашої поради.

Загал українців на еміграції дуже гарно сприйняв редакційну «Українського Голосу», яку ми цитували вище. Навіть вороги цієї газети вважають її дуже «доброю й правильною». Вона сподобалась людям своєю людяністю, своїм справді братнім тоном, яким озивається редакція до діячів культури з України. Це найкраще свідоцтво еміграції: любимо ми свій народ в Україні! Стаття справді добра. Та я вважаю, що в ній не все враховано, не все продумано. Особливо слабе місце, у якому говориться про «незручність» (А це основний аргумент «У. Голосу»!), яка витворилася б, бо мусіли б гостям дати слово на відкритті, а гості мусіли б сказати **тільки** отак і отак...

Чому наше розходження з гостями? Тільки в одному: виконала наша нація заповіт Т. Шевченка чи ні, себто: виконали ми наказу «Кайдани порвіте і вражою злою кров'ю волю окропіте!» чи ні? Ми певні, що ні. В Україні, — аж до останнього сталінського поспіаки

включно! — теж певні, що ні. Ми признаємося, що ні, а в Україні не признаються до того, бо не можуть. Фактичні автори «Слова...» **напевно це передбачили**. Байдуже, де б вони не сиділи: у Києві чи в Москві, але це вони передбачили. І чому б нам, зокрема «У. Голосові», не передбачати іще одної несподіванки?.. Крім того, чи конечно їх запрошувати до слова? Треба б цю справу уточнити тут, на еміграції, а тоді Комітет Будови Пам'ятника мусів би відповідно переговорити з діячами культури. При цьому треба відкинути владу, а розмовляти **виключно** з діячами культури, як з представниками народу. Навіть якби ці переговори ні до чого не привели, то ми мали б аргумент: ми вас хотіли, дорогі брати й сестри, мати на відкритті пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні, але окупаційна влада Вас не пустила, бо вона боїться Шевченка, боїться його наказу «Кайдани порвіте!» У такому випадкові ми вдарили б Москву так, що з неї аж пір'я сипалося б. У противному випадкові Москва так само вдарить нас. Ще й дошкульніше, бо битиме нас в Україні: дивіться, люди, еміграція ненавидить свій власний народ, боїться його, бо навіть з найвизначнішими діячами української культури, які й не думали політикувати, а тільки хотіли вклонитися Великому Шевченкові, зустрінутись не заохотіла...

До речі, тільки страхом перед народом і непевністю, як зареагує еміграція на «Слово...» можна пояснити факт, що «Слово...» видрукувано тільки в «Літературній Україні», а в жодній іншій радянській газеті про нього нема й згадки. Дехто навіть припускає, що воно було видрукувано лише в спеціальному накладі «Літ. України», який призначений для закордону. Це мало ймовірно, але як є сумнів, то це треба негайно перевірити. Для цього є багато можливостей: чужі кореспонденти, дипломати і т. д. А навіть якщо треба, то вислати й спеціального посланця в Україну для цієї мети. На це, як кажуть, нас вистачить. Тільки посилати треба людину розторопну й добре обізнану в тих справах.

Важко сказати, як відбудеться відкриття пам'ятника у Вашингтоні. Та пригадаймо собі, як це відбулось у Вінніпезі. Якщо щось подібне повториться у Вашингтоні, то навіть і на найбільшого московського запродавця воно вплине. Навіть навпаки: чим глибше його падіння, тим більше він злякається, тим більше він зрозуміє, що Шевченко таки неподільний не на словах, а на ділі. І хто зна, чи не задумається він над долею Гітлера, Муссоліні, Сталіна та їх підручних, чи не поставить собі питання: а чи не далеко я в своєму запродавстві пішов і чи не напишуть колись на моїй могилі: «Тут лежить прах зрадника свого народу»?..

На еміграції нема жодної партії, жодної організації, яка б чекала визволення через війну: усі ми певні, що визволитись ми можемо тільки самі, як того захоче народ. Народ же в Україні, а ми лиш додаток до нього. Як же ми поможе-

мо народів, якщо боятимемось навіть зустрічі з ним?

Ось тому я й кажу: на мою думку, діячів культури з України на відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні **запросити** треба обов'язково. Хай діячі культури побачать нашу силу, відчують нашу любов до Кобзаря, до

нашого народу, врешті хай почують свій національний гімн.

Та це читача не зобов'язує. Я хочу, щоб читач думав сам. Я подав у цій статті все, що міг, усе, що, на мою думку, було варте уваги читача, щоб дати йому змогу мислити, аналізувати і прийти до належних висновків самому.

Віталій КОРОТИЧ

„Славослов'я”

Лірична сатира

1.

Хай живе своєчасність!
Спізнився — тебе звергають.
Люди тоді нещасні,
Коли вони не встигають.
Це головне — впіймати
Епохи тверду ходу.
Ламають?
Іди ламати!
Будують?
Біжи, будуй! .
Тихо?
Радій тиші!
Сміються?
Вітай сміх!
Для тебе найголовніше
Не йти попереду всіх.
Внось

у ясне

ясність,

Затверджуй

стверджене вже.

Хай живе своєчасність!
Бережених — Бог береже!

II.

Слава тим, що мовчать!
З'їденим слава словам.
У зліплених шпарі губ
Мудрість живе сама.
Мовчання — золото.

Я

Низько вклоняюсь вам —
Майстрам ковтати рядки
Тих речень, яких нема.
У ваших гербах живе
Стулених губ капкан,
Де часом стирчить нога
Вчасно спійманих слів.
Нехай по той бік зубів
Танцюють думки кан-кан —
Ніхто не зайде туди,
У речень запертий хлів.
Слова — то срібло сивин,
Мовчання — золото дум.
Ця істина збереглась
Із дуже давніх років.
Розумні завжди мовчать,
Їх точить за людство сум —

Чому не позбавив Бог
Людей від язиків?!
Ковтати легше було б...

III.

Слава усім «пророкам»,
Які до пророцтв сідали!
Слава усім строкам,
Які вони відгадали!
В хвилини найбільш бурхливі
«Пророки» не знають муки.
Вони у жести сміливі
В кишенях складають руки.
Мовчать страшенно змістовно,
Які б слова не лунали.
Не стверджують голосливо,
Лиш потім шепчуть: «Ми знали...»
Не роблять поспішних кроків,
Все вгадують у кінці...
Хороше життя в «пророків».
От молодці!

IV.

Слава тим, що сміються останніми!
Тихо-тихо: хи-хи!

І вслухаються:

То не сміх над державними тайнами?
А могутні — теж посміхаються?
Чи сміялися найголовніші,
Чи ухвалено сміху причину?
Нерозумно сміятися в тиші.
Мудро як — після старших по чину!
І хихикнути між вітаннями,
Як лизнути —
Тонка то справа!
Слава тим, що сміються останніми!
Вічная слава!..

(“Літературна Газета”, 9. I. 62 р. Київ)

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, **“УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ”**.

Про цю книгу див. у “Нових Днях” за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників “Нових Днів” — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. **“НОВИЙ ОБРІЙ”**, ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріалів.

Ціна за примірник — 1.50 долара.

Обидві книжки замовляти в “Нових Днях”.

Родинний альбом

(Продовження)

«Це має бути теля, що походить від корови, яка вже не може дати плоду. Єгиптяни кажуть, що вогонь увійшов у корову з неба і після цього вона народила Апіса. (Єгипетський варіант непорочного зачаття. Д. Г.) Теля має бути чорне, а на лобі в нього має бути чотирикутна біла латка. На спині — фігура орла. На хвості — подвійне волосся, на язика — зображення жука. Якщо всі ці ознаки є, то єгиптяни знають, що прийшло до них втілення бога Озіріса.

(Ще раз пригадаймо собі цей міт: Озіріс, або Ас-ар,¹¹ колись тотем-бик міста Бузіріс, а потім велике всеєгипетське божество хліборобства, був підступно вбитий. Брат Сет убив і порозкидав частини його тіла по всій Єгипті. Вірна сестра й дружина Ізіда, (первісно теж корова) порозшувала всі шматки Озірісового тіла, позбирали їх у скриню, зроблену у формі бика та накриту бичачою шкірою, і так одвезла Озіріса до Бубастіс. А тепер продовжуймо оповідання).

«Коли Апіс відійде, єгиптяни справляють йому чудовий похорон і шукають нового Апіса. Знайшовши, ведуть через місто з великою радістю і святкуванням, одягнені в свої найкращі шати. Апіса вводять у човен, зміщають у золоту кабіну й перевозять до Мемфісу. Там вводять до Вулканового гаю й годують сорок днів. Протягом сорока днів лише жінки допущені його бачити, при чому мають бути вони голі, на повний показ Апісові. Після того їм заборонено показуватися йому.

Апісові будують прекрасний храм, обставляють золотим і срібним начинням та наповняють щедро зерном. Вважалося, що Апіс мав велику мудрість, і він мав славу оракула. Кожен рух Апіса був значущий, все мало значення, — як ходити, як повернувся, чи хоче з рук їсти... Вірні просиджували ночі в храмі Апіса і їх сні витолковувалися, як від бога навіяні відповіді.

Велика шана була й матері вибраного бика. Її апартаменти були в храмі окремо, крім розкішних Апісових. Їй давали пишне ложе, її їжа була найчистіша й найделікатніша, а воду для тварин брали тільки із спеціальної криниці у Мемфісі.

Кілька добірних корів було дано Апісові і ці теж мали своїх обслужників-жерців. Звичайно, священний бик був у ізоляції, але коли траплялося, що він у церемоніях показувався перед народом, то юрби хлопців ішли попереду й співали гімни. День народження Апіса святкували сім днів із великою радістю. Вірили, що в ці сім днів ні на одну людину не нападе крокодил. Апіс мав свого оракула, що пророкував. Апісові приносили також і жертви — вибраних биків. Голову жертви жерці кидали в Ніл із словами: «Якщо б яке лихо мало впасти на голову цього, хто жертвував, чи на єгипетську землю, то хай буде перенесене на цю голову».

Після смерті Апіса бальзамували й хоронили з голосінням та великими церемоніями. Одне з похоронних місць було Саккара. Там кожного бика поміщали у велетенський саркофаг вагою в 58 тонн і ставили в окрему похоронну кімнату. У кожній кімнаті був камінь з виритими датами народження та смерті... До нього йшли на прощу, ставили йому багато статуй та приносили пожертви. Єгиптяни вірили, що після смерті Апіс ще могутніший, бо душа його зіллалася з Озірісом, ім'я якого було ще «Бик заходу й підземного світу».¹¹

Фараон, як людське втілення бога, у великих церемоніальних процесіях мав одягу з хвостом, доданим до пояса, себто перевтілювався в бога-бика. Такий священний танок фараона з бичачим хвостом часто представлялений, що відбувається в храмі перед Міном, богом людського відтворення. І фараон є справді втілення бога-бика, бо коли його батько йшов у спальню цариці, то вбирав усі ознаки божества, включно з рогами.¹²

«Щотридцятилітній ювілей царювання фараона, що звався Хеб-сед, відбувався з особливими старовинними церемоніями. Хеб-сед значить «Свято хвоста», мабуть тому, що фараонові прив'язували левиного хвоста, один з головних знаків влади. Звичай носити хвост тварин у глибокій старовині був спільним у лівійців і людности нільської долини. Ми бачимо його на пластинці з зображенням полювання і на барельєфах храму царя Сахура».¹³

Фараони — нащадки бога. А бог той був бик. Ще в першій династії фараони вважалися биками. Могутній бик — титул фараона. Фараон першої династії Нармер зображений як бик, що рогами розбиває фортецю. Гробниця фараона першої династії Ваджі (Vadji) обведена фризом із бичачих голів із глини, висушених на сонці. Кожна голова мала роги справжніх биків.

Напис на стіні гробниці фараона п'ятої династії Унаса порівнює фараона з молодим і сміливим биком. Він — Бик Небес. А ось ще один пірамідальний текст: «Іди туди! Іди туди! Кажу тобі, іди туди, батьку, бо ти не маєш батька серед людей, не маєш матері серед людей. Твій батько — Великий Дикий Бик, твоя мати — Молода Корова».

Ще через тисячу років фараони XVIII і XIX династії описувалися, як люди-бика, що трощили ворогів ратицями й гострими рогами. Тутмос I-ий у час коронації вислав едикт: «Мій титул — Могутній Бик, що підноситься, як вогонь, наймогутніший... давач життя. Тутмос III-ій описаний теж, як «молодий бик» із рогами, непереможний. Гієрогліф «бик» означає «цар-фараон». Цариця утотожнювалася з коровою».¹⁴

Чи варто вишукувати більше в минулому прикладів царя-бика, коли в наші часи існує він

у сучасній Індії? У вже згаданий книжці («Сутінок у Індії»), де описуються різні каста та їх звичаї, ось як подано побут одної каста:

«Каста Карумпуратталь має свої священні череди. Легенда каже, що каста виемігрувала із своїх земель у пошуках нових пасовиськ для худоби. Череди ця зветься *девару аву*, що означає: «священна череди». Корів цієї череди ніколи не доять, а коли телята доростають, їх не вживають ні на що, крім розмноження. Коли худобина гине, її ховають глибоко в землю і не віддають чинбарям. Один бик у череді має назву *паттада аву* (впізнаємо тут знайомі вже нам «паті — батько» і «аву — бугай»), що значить цар-бик, і вибирають його з химерною церемонією. Призначеного дня члени каста збираються і зносять пахощі, камфору, кокосові оріхи і бетель для череди. Перед тваринами поставлено купку тростинового цукру, і глядачі захоплено стежать, який бик досягне перший. Того бика, що перше вхопить, напувають настоєм із пахучого зілля тумерик, прикрашають квітами. Він вважається Нанда Гопала, божественний пастух, і стає об'єктом пошанування у касті.

Цар-бик має спеціального доглядача. Коли доглядач помре, то наступника призначають ось як: приносять дари бикові та вибирають хлопчика, який призначає чоловіка. Обраний доглядач є одночасно і скарбником тих дорогоцінностей, що подаровані цареві-бикові, а також мідних плиток, на яких вибито назви дарів та імена дарувальників.

Перед річною міграцією худоби в гори на літо відбувається церемонія, щоб довідатися, чи цар-бик має охоту йти. Ставлять дві таці, — одну з молоком, а другу з цукром, — і поки цар-бик не підійде до них, не вирушать у гори. Доглядач царя-бика супроводить череду, що йде разом із чередями сусідніх сіл. Доглядач несе горщик із свіжим молоком і ставить у храмі перед входом у гори, а в день повороту назад розкриває його. Молоко вже тверде. Шматок його відрізують і дають тим, хто був у горах. Вірять, що молоко не буде добре, якщо священна череди не почуватиметься гаразд у дорозі.

Священна череди поповнюється телятами, присвяченими череді від людей з інших міст і каст та сусідів у долині. Телята, народжені першого дня місяця *тгаї* (січень-лютий), присвячені богові Нанді Гопала і звуться *санні пасува*. Їх таврують на ногах і стегнах та трохи роздирають їм вуха, їх не вживають до доєння та оранки, їх не можна продавати. Хоч їх і додають до священної череди, але бичків тримають окремо.

Багато чуд приписують успішному цареві-бикові. Наприклад, у сварці між двома кастами він завернув сонце в дорозі і тінь його й досі показують під деревом, де арбітри розсварених знайшли місце для наради. Тому дерево тамаринда, що до нього був прив'язаний бик, не вживають ні до будови, ні на дрова.

Ця каста самообклалась на 11 тисяч рупій, щоб збудувати будівлю для священної череди. Головний жаль у каста той, що священна череди мусить пастися там, де й звичайна худоба, бо це рівнозначно трактуванню богів, як людей. У кас-

ті Карумпуратталь присягу приймають в огорожі священної худоби».¹⁵

«Каста Кота. Їх храми це тимчасові будівлі, споруджені, щоб корови ховалися від сонця. Це — кілька бамбукових палиць, забиті в купу каміння, із солом'яною стріхою над ними».¹⁶

Тут мимоволі приходиться на думку порівняння кількох слів:

Баз — так на Донщині зветься двір, де стоїть худоба.

Базиліка — назва каплиці, храму на заході. Може дійсно перші європейські базиліки були отаким накриттям для корів і туди приходили пастухи приймати присягу?

Удайї, відгалуження каста Бадагів, мають похоронну церемонію: випалюють тавра на стегнах биків у вигляді лінгаму. Бики стоять на одязі близько до трупа. До них звертаються з молитвами і вважають їх за лінгам»¹⁷

Це одна сторона скотарської релігії. А ось і друга:

«В Аттур збирають усіх буйволів, що були присвячені місцевій богині протягом двох років. Коли тварини вже зігнані до купи й оточені, одну з них вибирають і поміщають у храмі. Вибраного буйвола прикрашають гірляндами та стрічками, тоді член каста Чаккаліян три рази ріже горло буйволів, перед тим відповідно помолитись та очистившись. Привілея вбити тварину дається голові родини жертвувача в попередньому святі. Якщо незгода, то всі присутні падають на буйвола і допомагають його вбити».¹⁸

А ось і індуський варіант ігор з биками, буйволячі перегони. «Зветься це — буйволяче свято і відбувається у касті Бант. На нього збирають гроші цілий рік і влаштовують з метою вплинути на добрий урожай. Відбувається свято в жовтні-листопаді. Спочатку танцюристи під музику танцюють «чортячий танець», щоб умилювати девів. Один із танцюристів має величезного лінгама, доданого до костюма, випханого ваткою й помальованого чорним та синім, як вени. Після танку починаються перегони. Буйволи біжать парно, поєднані дерев'яною планкою, а веде їх хлопець. При цьому треба, щоб було розбризкано якнайбільше болота, тоді буде добрий урожай. Після перегонів знову відбувається Дева-танок, при цьому танцюриста обсіпають рижом, щоб умилювати дева. Так забезпечено урожай сезону».¹⁹

І інші хліборобські каста мають подібні ритуальні церемонії. «У хліборобів каста Лінгаятів перед початком оранки поклоняються череді волів. Роги їм посипають священним попелом, розбивають об ярма кокосові оріхи. При цьому виконують дуже багато ритуальних обрядів, що пов'язані з сівбою, досяганням, молотьбою. Ось мала частина таких урочистостей.

«На току стоїть горбок із коров'ячим кіз'яком. Вершок його прикрашено волоссям із волячого хвоста, а перед ним розкидають листки бетеля і шматки розбитих кокосових оріхів. Ці шматки розкидає чоловік, а крім того, він ставить перед горбком горщик із водою. Привітавши присутніх і зробивши руками кілька магічних пасів, він роздає присутнім розкидані шматки ко-

косу, а купу зерна, що також була поруч кізякового горбка, розділяє по однаковій долі між усіма».²⁰

Ми здивовані, що можуть бути молитви навіть до купи гною? — У всій Індії кізяки й сеча дворога визнаються за велику євятисть. Їх вважають чудотворними. Корови оправляються в подвір'ї просто перед хатою, аж поки не набереться багато кізяків. Тоді ці кізяки перепалюють у попіл і цим попелом освячують занечищені місця. Сечею обмивають долівки і стіни в житлах. Сечу п'ють ритуально, вважаючи її більшою святістю, ніж молоко. Зветься вона «свята вода». Молоко, як менша святість, також вживається при обрядах очищення, посвячення молоді тощо.

У містах Індії корови ходять по залюднених вулицях, і їх не можна ані прогнати, ані вдарити. Вони священні. Особливо багато їх там, де збираються прочани, коло храмів. Коров'ячому кізякові навіть не дадуть впасти на землю, бо завжди довкола юрмиться багато шукачів кізяка, які підставляють свої посудинки і ловлять дорогоцінні кружечки святости.²¹ Кізяк цей спалюється й стає очищувальним попелом, необхідним при релігійних урочистостях.

Святість корови більша, ніж бика. Її не приносять у жертву, вона гине природною смертю. Найпервісніша тотемна ідея: божественність саміці-тварини — у незміненому вигляді живе в двадцятому столітті, не треба й зусиль доводити, що саме так колись і було.

А ось і царські почесті, що їм сам Апіс позаздрив би. Автор описує сучасне десятиденне свято Дасара у Майсорі, перераховує всю його пишноту та казковість процесії. Тож слухайте! «Державні корови кремового кольору носять на рогах налігачі, унизані перлами та золотом. На їх спинах накинута пурпурові шовкові покривала, переткані золотими нитками. Ратиці їх позолочені й на них закріплені прикраси («анклети»), що їх вартість могло б збалансувати хистку імперію. Чоловіки, одягнені в *дготі* (шати) легкі, як павутиння, ідуть поруч, несучи гірлянди з квітів, у супроводі людей в уніформі та палацової сторожі. Оркестра грає щось, що нагадує храм Мілети у Вавилоні, коли дівчата посвячуються Венері. Часом тварин із нарку приєднують до процесії».²²

Очевидно, три тисячі років туди або сюди для такого фундаментального явища, як тотемізм, — одна хвилина, коли в Індії буйно процвітає сьогодні те, що вже давно вивелось і забулося в Європі. Пережитки, що збереглися в Європі, вже нікому незрозумілі. Наприклад, у сучасному фільмі «Малий світ дона Камілло» католицький священник виробляє статуєтки релігійного значення: поруч із статуєтками Христа й Мадонни — також і статуєтки волів та корів. Очевидно, вважаючи їх святістю? Очевидно. Це ж в Італії наскельні зображення волів і досі не стерлися, а й сама назва Італії «теляча».

Так отже бачимо, що тотемне божество в різних країнах і культурах набирало рис то охоронця, то царя, то жертви, то розвагової твари-

ни. Ідея, зароджена в палеолітичній печері, зазнавши незчисленних варіацій у шуканні людини на шляху до вдосконалення, вижила. Провувала була вона ще раз відродитися на початку нашої ери, у перших століттях по Христі, у релігії мітраїзму. Зважаючи на печерне походження й традицію, мітраїзм мав усі архаїчні риси тотемізму, з трохи переусвідомленим змістом.

Храм Мітри був збудований, як печера. Головна його частина, святилище, повинна бути на кілька східців нижче за залю, де перебувають вірні. Святилища не зразу можна досягти, до нього є кілька переходів, як і в печерах стародавнього віку. Само святилище має бути висічене у скелі, або ж робилася імітація скелі, кам'яний барельєф. Ото в цьому святилищі й відбувалися містерії, що їх дослідники тепер відтворюють, вивчаючи зображення на барельєфах та на підставі записів сучасників.

Сцена на барельєфі зображає вже не полювання на бика, а момент його забивання. Юний прекрасний бог Мітра (сонце) сидить на бикові, пригинає його до землі й одною рукою затискає йому ніздрі, а другою всаджує ножа в праве плече бика. З бика капає кров, яку п'ють собака й змія. Скорпіон випиває сім'я. І тут же за биком і богом-сонцем стоїть постать служителя, тримаючи велике гроно винограду, а дві інші постаті тримають у кошиках різні овочі.

Ціль цієї сцени ясна: смерть бика приносить життя й плодючість землі. Бик — божескість, і тому з його крові постає й розквітає все на землі. І це для цього вбиває божественного життєтворчого бика сам добрий бог Мітра.²³ Бог уже не звір, а сонце, і то в образі прекрасного юнака. Бик теж божество, але тільки символ сліпої відтворчої сили природи.

Ця дивна віра в божескість бика, мітраїзм, цупко трималися в Європі, серед предків сучасних скептиків і циніків, до середньовіччя. Дуже був поширений обряд *тавроболіум*, яскраво описаний у старих хроніках. Найстарший запис знайдено в Ліоні з 160-го року по Р. Х. Під римським Ватиканом під час будови церкви св. Петра знайдено було численні тавроболіум-вівтарі 4-го століття по Р. Х. Записи про цей обряд є в Римі з років 295 до 390 н. е. В Остії (Ostia) та в провінціях, особливо галльських, є значно раніші свідчення. Виглядає цей обряд так:

Людина, яка хотіла мати хісно з обряду, спускалась у яму, над якою лежали дошки з багатьма дірами в них. На цих дошках убивали бика, і кров його стікала через діри й прогалини на людину в ямі, так що всі частини її тіла були обляпані спасенними потоками, кров лягала на вуха, на очі, на уста й на ніс... Людина відтуляла уста, щоб попало трохи й у рот, а навіть ковтала трохи крові. Коли облитий кров'ю виходив із ями, його поздоровляли з адорацією свідки, як нову людину, «новонароджену». Це «обновлення» діяло 20 років, а тоді обряд треба було повторити. Це — народження до вищого божого життя.²⁴ Релігія ця була суто чоловіча, жіноцтва мітраїзм не узгляднював і до мітраїчних містерій не допускав.

Та це вже були останні відблиски тотемі-

му, що панував у цих самих місцях чотириста століть тому та розбився на скалки різноманітних культів, часто вже й незрозумілих.

**

На цьому грандіозному тлі євразійського культу бика, обрядів і вірувань його імені, цікаво знати, чи й у нас коли могло бути таке? Як воно виявлялося? Чи є тепер у нас які пережитки? Аджеж протягом багатьох тисячоліть товилися, а може й започинали у степах Причорномор'я, на плодючих чорноземлях Придніпров'я й Придністров'я всі ті, що позалишали в нашій мові таку велику кількість назв на означення рогатої худоби та стільки грон похідних слів і значень.

Ось перед нами виліплений із глини бичок у попонці, що має п'ять або шість тисяч років. Знайдено його в Сушківці на Гуманщині. Цей сушківський варіант єгипетського Апіса каже багато. Чи так і в дійсності вбирали дворога в попону, як якесь божество? Бо де ж би взяли руки, що виліплювали, цю ідею?

А ось на костяній пластинці з рогами, — зображенні бичачої голови — пунктиром наведено контур священнодійниці у позі благословення, з піднесеними догори руками. Чи не Ізіда це з Білече-Злогого (на р. Серет)? І де спільна предкиня цих двох Ізід?

Що думали ті жінки, які ліпили посуд із коров'ячими рогами, вим'ям, із писком у трипільські часи? Часом вони ліпили просто посудину-птицю чи тварину. Чи це лише наслідування ще давнішої традиції, чи може образове письмо, що в ньому заховані живі вірування?

Що означають хрести-підвищення у трипільських хатах? Форма їх така сама, як і на критських таврокатапсійних биках та як у Апіса на чолі. Такої ж форми хрест знайдено й на Криті.

Усе це дуже розійшлося, розпливлося, — як руїни колишнього палацу, що став купою глини. Але вдумливий реконструктор ще може вловити первісні обриси колись пишної будови. Подібні вірування в різних точках первісної хліборобської людності — у Єгипті, Месопотамії, Криті, Україні тощо — хоч не тотожні, а підказують спільний для всіх працетр.

Або: для якої потреби ритували на скелях і гротах заповідника Кам'яна Могила (Мелітопільщина) зображення волів?

Що кажуть оті царські поховання на півдні України, датовані першим тисячоліттям до Р. Х., із волами чи воловими головами з рогами, покладеними в могилі в напрямках чотирьох частин світу?

Трохи підносять завісу над минувиною скупі, уривчасті оповідання греків, уже починаючи з половини першого тисячоліття до Р. Х. З них ми відтворюємо живі сценки життя у наших південних степах. Ось стоїть жертвенний бик із позолоченими рогами, у вінках, і чекає, поки прийде готовий принести його в жертву.²⁶ Ось сидить молодий скит на *воловій* шкурі, заклавши руки назад, наче зв'язаний. Підходять люди й частуються воловиною, стаючи при цьому правою ногою на во-

лову шкуру. Цей молодик збирає собі дружину, щоб помститися десь там комусь. Приніс у жертву бика, зняв з нього шкуру, м'ясо розрізав на шматки й зварив, а тепер хто підійде й стане ногою на волову шкуру, вкусивши шматок вола, той все одно що прийняв присягу допомогти. Навколо шкури збирається гурт, що тримається дуже міцно, зв'язаний присягою. Їх теперішній князь поведе за собою, аж поки не доконає свого...²⁷

Дуже шанували скити Арія, бога війни. Йому тільки одному вони воздвигали «храми». Як виглядав той храм? А це — купа хмизу, на самому вершечку застромлений меч, і тому мечеві чинили божеську шану. Так трансформувався прадавній (навіть для скитів) *Яр*, Ярило у бога війни, меча. А то ж — «бог Ай».

А як картинно описують старі поганські звичаї й культу отці церкви у своїх «Поученнях». Там, як живі, устають і урочисте поїдання тотема-вола, і приношення жертв Вілам, «тридцять сестреницям», і Роду, і Рожаницям, і «іграніє, і шлясаніє, і гуденіє», і «таверськіє деторезанія ідолом от первенец» біля Велесового капища на Подолі, де невігласи «яко коні віскають і ржуть, скверну деють...»²⁸

Те, що зберегли надра землі для археології, народня пам'ять зберегла у вигляді звичаю, скарбу для етнографії. Та навіть не треба й етнографів, досить пригадати собі звичайний побут українського селянина.

Наш селянин і сьогодні ставиться до свійської худоби по-тотемному, себто вона в нього — член родини. Про худобу треба більше дбати, ніж про самого себе. Людина може не поїсти який день, а скотина мусить бути нагодована. «А за маржинку найбільша кара в Господонька святого», — каже селянин у повісті «Рубають ліс» А. Крушельницького. У цій фразі відклався багатотисячолітній світогляд. Маржинка — божа. Коли свято, то й худоба теж має це свято, її особливо пильно доглянуть і нагодують. Особливо на Різдво й на Великдень. У Страсний четвер люди після Страсти вертаються додому із святим вогнем і, так само, як і в своїх житлах, випалюють хрести у стайнях, у житлі скотини.

На «навський Великдень», себто з п'ятниці на суботу (запевняє повір'я) нав'є править свою літургію в церкві. Жива людина може також прийти до церкви, й мерці-нав'є не заберуть її з собою, якщо вона тримає за зубами *трохи сиру*, іншими словами — хоч би навіть яку незначну частину божественної субстанції. Вона охоронить. Навіть і відьма не страшна для того, хто тримає за зубами грудку сиру. Така то сила нашого тоtemу-корови!

Різдвяний цикл особливо переповнений тотемними відгомонами. Двороги відіграють там велику роль. На Свят-вечір дають худобі щедрий корм і вважається, що воли в цю ніч між собою говорять, обмірковують злі й добрі вчинки свого господаря. Господар ночує цієї ночі в стайні, щоб підслухати розмову волів. Навертається на думку питання: чому коні не говорять, тільки воли? Чи не родичі вони єгипетському Апісові?

Сама обстановка святої вечері дуже уподібнюється до стайні: вносять багато соломи, розсте-

ляють її на долівці, а на столі підстеляють під обрус сіна, щоб уже зовсім було подібно до ясел. У колядках воли — свідки народження святого дитяти. І хоч це дитя має вже людський вигляд, само місце народження зраджує первісне походження новонародженого божества. Широко відомо коляда про волів, що стояли біля ясел і своїм духом підкреслювали святість цього моменту. У деяких варіантах ця коляда каже:

«... Над яслами воли стояли,
То ж не воли, то два янголи...»³⁸

Це ж та сама ідея, що й у Асурі, де воли-асури — охоронці-керуби, себто янголи.

А друга колядаповідає:

«Да з'їхались да три воли,
Да три воли, три буйволи,
Ой, стали вони чмохати-гадати,
Чим сеє дзєцко даровати...»³⁹

А ось ще одна теличка-колядничка:

«Бігла теличка з березнячка,
Да в дядин двір.
Я тобі, дядю, заколядую,
Дай пиріг!
А ти, дядинко, хоч паляничку,
Зажену тобі бичка й теличку,
А ще й пожену да й напасу,
Дядинко, дайте ще й ковбасу!»⁴⁰

Хоч і процenzуровані церковними діячами, українські коляди мають ще немало слідів славословлення колишньому головному тотемові і картинно малюють, як то виглядало це свято «волів і теличок» у прадавні часи.

Колядники несуть ще «звізду», символ сонця. Символ «сонце-бик» спільний для всієї Євразії. Якщо правильно зрозуміти слово *коляда*, то воно й означає — закликання сонця, славлення його народження. А що прийшло воно з давніх-прадавніх часів, то видно це хоч би з широкого ареалу його поширення. Це просто убогість — думати, що наше слово «коляда» запозичене з латинського, коли весь слов'янський світ має це слово в різних варіаціях: *коленда*, *календа*, *коледо*, *коледа*. Можна навіть переписати.

Коленда (польське) — поздоровлення.

Календа (боснійське) — пісня в честь ідола на Новий рік.

Коляда (словацьке) — славлення.

Коledo коледа — (далматське) — день літнього сонцестояння.

Коледа (хорватське) — подарунок на Новий рік.

Коліодка — (у балтійців).

Колдун, колдованіє — (рос.) — чарівник, чарувати, себто те саме, що роблять і колядники.

Колокол (рос.) — дзвін, скликає до церкви.

Старі слов'яни, що їх німці називали *вендами*, мали звичай *коледувати*, — ходити по хатах із піснями й танками.⁴¹

Та не тільки слов'янський світ: греки теж мають різні варіації цього слова. У грецькій мітології *каляденнаї* була збірна назва для богинь

Харит, у пов'язанні з бурхливими гамірливими святкуваннями й танцями в їх честь.⁴²

Грецьке слово *коллаудо* — означає: «хвалю, оспівую».⁴³

У цьому ж ряді можна тепер згадати й про римлян, та їх *календи*, народні святкування 25 грудня із забавами й ворожбою.⁴⁴

Ну, і маємо ж наше дієслово цього кореня: *кликати, закликати*, що дуже подібне на англійське *кол (to call)*.

Хіба ж не видно, що це спільна спадщина, а не якесь там запозичення в когось?

Палеолітичне закликання сонця, чарування, щоб силою нав'язання й хотіння воно народилось і принесло всі свої блага, було дійством мітичних істот, убраних у личини різних звірів. Від колишнього багатства до нас дійшла личина кози, що зветься «туром». А це значить, що й тур був. Замість представлення старовинних мітів з'явилось дійство про Ірода й трьох царів.

У цьому ж циклі народження божества відбувалися й церемонії посвячення (ініціації) доросту — із різними випробуваннями, іспитами. Виродилися вони тепер у святочні забави молоді, як от, наприклад, забава «Калиту кусати».

Виглядає ця гра так: підвішують до сволюка у хаті коржа (це начебто сонце). Один учасник гри вбирається «у чорта», себто вбирає то темну маску, що тепер замінилась просто обмазуванням сажею лица. Другий сідає на кочергу й каже:

— Іду, іду калиту кусати!

«Чорт» відповідає:

— А я буду по лиці писати!

— А я вкушу!

— А я впишу!

Завдання «чорта» — розсмішити бажуючого вкусити калиту, а того на коцюбі — не розсміятися. Якщо засміявся — «чорт» «вписав» його сажовим квачем і він втрачає право «калиту кусати». Його заступає інший, що може витримати спокусу та доведе свою витривалість, як кандидат на дорослого й змужнілого. Тут ми маємо якийсь уривок з драми змагання Білобога й Чорнобога при народженні молодого сонця.

Білобог під «Василя» (Ваала, бо ж Білобог-Білун — «перекручене» слов'янізоване Ваал-Беленус) ото й уповноважує волів говорити людським голосом та віщувати пророцтва на майбутній рік. Це ж бо день їх патрона, Велеса-Ваала. Оракул-віл хай нас не здивує, пригадаймо собі, що в тоді буйволи, їхні деви, завжди провіщають усе наперед. Оракули старовинних цивілізацій також удягали звірині маски, щоб могли краще бачити майбутнє. Така велика сила звіря-тотема.

Не меншу роллю відіграє дворіг у релігійному дійстві, що тепер зветься весіллям. Там так докладно розроблено ритуал, що воно виглядає, як антична драма. Це, очевидно, з такого дійства й розвинувся грецький театр.

Українське весілля дуже стара установа. Весільні звичаї почали складатися ще тоді, коли не було іншої назви для дворога, як жіноча. Тим то родове тісто, що посідає центральне місце у весільному обряді, і символізує собою весь рід

та відтворчу біологічну силу, яка має уділитися молодій парі, це родове тісто напочатку таки справді було дворогом, жертвним, забитим для з'єднання роду з божеством у весільній учті. Тож із того часу так за ним і закріпилась назва короваю, а не бузівка, бичка чи там як. Кінцівка а й була достатня, щоб визначити, що це — самець.

Є ще одне слово для означення *корови*, але воно в нас збереглося лише, як назва м'яса з корови-бика. Це — *гов'ядина*. На свиняче м'ясо не скажеш «гов'ядина». Так і є: ведичне *gaus* і авестійське *gâus* — означає «корова». ^{31 4}

І що ж тоді означають відомі наші слова *говіти* — «постити, сповідатися, причащатися», — *заговіти* — «стриматися від скоромного», — *розговітися* — «побожно вкусити свяченого»? Поставте замість кореня «гов» слово «корова» — й вийде тотемістичний обряд, де святістю, божим тілом (тотемом) є *корова*.

Не тільки наш український фолклор, а на диво й індуський запевняє, що воно так і було. Наводимо цитату автора, який ні сном, ні духом не відає про українські звичаї:

«Каста Коматі. На п'ятий день весілля з'являється на столі вирізьблений кокосовий оріх, що зображує собою лице жінки з очима, носом, устами. Оріх стоїть на орнаментованій бронзовій таці і всі присутні збираються навколо.

Тут же на столі стоїть корова, зроблена з тіста. Її розрізують і роздають весільним гостям. Кажуть, що в місцевості, де ця церемонія відбувається, окремі родини призначені різним частинам корови. (Цей розподіл тотема на частини стається в наслідок розростання роду, тож кожен малий «підрид» має своїм тотемом якусь одну частину тварини. Д. Г.).

Після розподілу мучної корови палять перед кокосовим зображенням (очевидно, предкинею-бабою. Д. Г.) камфору й махають перед нею світлом, щоб відігнати «зле око». Кінчається церемонія тим, що молодий чоловік із партії молодого вклоняється в ноги всім присутнім». ³² (тобто просить прощення, що його товариш, молодий, ламає старіший звичай і замість прийти в цей рід, забирає молоду у свій. Д. Г.).

Тепер для нас цілком ясно: корова, яку поїдали у весільному обряді наші пращури, змінилась на коровай. Потім тварину було замінено на вироблений коровай із тіста. Звичай так і передається з покоління в покоління, як святість, а вже міняти назву не було сенсу, бо вже само дворого божество почало затемнюватися й відступати своє тронне місце іншому звіреві. Але в звичаї воно тримається до наших днів, і то настільки, що весілля вважалось недоконаним, як не було короваю. Тих, що повінчалися без короваю, називали безкоровайними. Як каже дослідник Ф. Вовк, церковний шлюб без народнього весілля з короваєм у центрі ще не був доконаним фактом одруження. Л. Нідерле, другий дослідник слов'янства, каже, що церковний шляб був обов'язковий для князів і бояр, але не для простих людей. Про це говорить «Поченіє» (з XI століття) київського митрополита Йоана II-го: «Не биває на простих людях благословення і венчаніє, но бояром токмо князем венчатися;

простим же людем — яко і меньшіце поімають жени своя с плясанієм і гуденієм і плесканієм...» ³³

Силу коровайного звичаю можна пояснити дуже просто. Акт поїдання спільної святої жертви вважався актом прийняття до роду, це була сама по собі релігійна дія, і то з найглибших часів, з палеоліту. Чужі й непричетні не могли їсти короваю. «На чужий коровай очей не поривай», — ясно й виразно каже народня приказка.

Другий важливий момент у весіллі — молоді стають на воловій шкурі в час вінчання, що само по собі означало вже присягу, контакт із опікунчим божеством. З часом шкуру замінили рушником. «Стати на рушник» означало доконання шлюбу. Тепер звичайно стелиться рушник перед аналоєм у церкві. У народній пісні «Копав же я криниченьку» досконало відбито цей старий народній закон.

... А як прийшли до церковці —
Тепер ти моя!
Вона стала, відгадала, —
Неправда твоя!

А як узав за рученьку —
Тепер ти моя!
Вона стала, відгадала —
Неправда твоя!

А як стали на рушничку —
Тепер ти моя!
Вона стала, відгадала —
А вже ж не чия!

Уже й вінчатися прийшли, а вона ще протестує: неправда! Аж акт стояння на рушнику (читай: на воловій шкурі) примусив дівчину визнати доконаність факту, що вона зробилась «чи-сь».

(Далі на стор. 31-ій)

БЕЗПЛАТНО ЧИСТИМО ФОРНЕСИ і даємо

безплатну цілорічну обслугу печей
усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу.

Будете мати повне задоволення та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO Fuel Oil Ltd.

196 Bathurst St.

Телефонуйте:

Удень і вночі: EM 6-6539, EM 6-6530

СИЛЬНА Й БЛАГОРОДНА ЛЮДИНА
ПЕРЕМОГЛА

На початку лютого в Оттаві відбулась річна конвенція (з'їзд) Прогресивно-Консервативної Партії Канади. На конвенції головним питанням була справа провідництва в партії. Справа в тім, що консервативна партія, яка десятиліттями не могла прийти до влади, перемогла аж тоді, як її очолив винятково енергійний і розумний Джон Діфенбейкер. Та він не сподобався декому. Найперше він не сподобався комуністам, особливо в Москві: його ім'я роками не сходило зі сторінок московських та київських газет і журналів. Та поруч з цим його не злюбили й деякі канадські фінансові можновладці. На лідера консерватів почався нечуваний наступ з рядів його партії. Це привело до програти в останніх виборах, бо Джон Діфенбейкер був у виборах осамітнений.

Це зокрема втішило комуністів, особливо українських: повалився, мовляв, наш ворог...

Конвенція мала вирішити справу лідерства. Вона її вирішила остаточно й безповоротно — лідером залишився Джон Діфенбейкер. Опозиція потерпіла поразку — 600 делегатів голосувало за Джона Діфенбейкера, а лише коло 30 проти... Ніхто з опозиції навіть не зважився кандидувати на лідера.

Тепер можна сподіватись, що Прогресивно-Консервативна партія намітить програму до чергових виборів. Це перелякало комуністів. "Українське життя" (Торонто), перелякавшись, що лідер консерватів не відмовився від оборони поневолених Росією народів (див. про виступ Дж. Діфенбейкера на нашому святі в попередньому числі), потішає себе, що "під його керівництвом консервативна партія не має ніяких шансів знову прийти до влади..." Та невже? Ви, сліпі оборонці окупанта вашої рідної країни, так певні в цьому? То чого ж тоді хвилюватись?

А причина проста і про неї самі редактори "Українського життя" говорять:

"Але таке самозасліплення, таке самолюбство цього фальшивого "визволителя" (одного разу він натягав на голову єврейську ярмилку, іншого разу одагається в "українську" вишивану сорочку), що він вважає себе "незамінним".

Про жидівську ярмилку і українську сорочку ви, звичайно, делікатно висловившись, брешете, панове комуністи! А визволитель він щирий. Тільки, що не може він зробити чогось великого сьогодні. Але ви тим не тривожтесь дуже. Знаєте ж прислів'я: пора прийде, само вийде...

Далі в цій же газеті є такі "кпини":

"Не відбувся з'їзд і без нових "словотворень". (В минулому, з гри по прізвиську, їх було багато: і "діфенбулька", і "діфенбак", і "діфенбункер", а собачку його називали "діфенбаркером"). І так: "діфенбіфер" — це був той делегат, який виступив проти Діфенбейкера як лідера партії; "стютебейкер" — це був студент, який його підтримував".

Так отакі "словотворення" були на конвенції? Чудово! А чи дозволите й нам "словотворити"? Якщо так, то скажемо: Ех, ви, московистомохателі задрипані! Не подумайте, що я вас так величаю за те, що ви комуністи — ні, будьте собі комуністами, тільки відмовтесь від тієї товстозадої московської імперіалістичної пере-

купки, від якої тхне вже на цілий світ. Тоді не буде потреби "кпити" з винятково благородної й розумної людини, якою був, є і — не сумніваємось! — буде наш Джон Діфенбейкер.

Про що ці комуністичні "кпини" свідчать? Лише про зраду інтересів власного народу. Якби лідер консерватів не цікавився українцями, не розумів нас, не співчував би нам, то наші комуністи в Канаді не цікавилися би ним також. Та тільки він озветься в захист українців десь на міжнародному форумі (сесія НАТО в Парижі, асамблея ООН тощо), якщо десь озветься про нас у Канаді, а тим більше промовить до наших людей, то він відразу стає в очах комуністів ворогом не тільки українців, а трохи чи не всього людства...

Може б ви, панове комуністи, подумали над цим? Як подумаете, то напевно жакнетесь, бо побачите, що ви стоїте на засаді: основне моє завдання — боротись з приятелями мого народу і підтримувати його ворогів. Хіба це не жак?

З МІСЦЕВОГО ЖИТТЯ

УКРАЇНСЬКИЙ ПАНСІОНАТ
У ТОРОНТІ

Є в Торонті т-во "Український дім для старших", зачартероване ще в 1957 р. Членами його є чимало різних осіб, переважно молодого й середнього віку. Мета товариства: забезпечити старших осіб, які не мають рідні чи рідня їх утримати не може, помешканням і харчами, а головне створити їм відповідне українське товаришське оточення і почуття незалежності й певності, себто упрямити їх життя в старшому віці на чужині. Завдання, як бачимо, дуже людські, почесні.

7 лютого ц. р. відбулася пресова конференція, на якій голова т-ва пані Євгенія Пастернак і члени управи дали редакторам докладні інформації про т-во. Т-во вже створило пансіонат ім. Івана Франка на 24 ліжка. Т-во купило великий будинок коло Гай Парку, ремонтує його і десь у середині березня відбудеться відкриття пансіонату.

ФАХОВО. СПРАВНО. СКОРО.
СОЛІДНО. ДЕШЕВО!!!

Наше бюро полагоджує в цілому світі: прогульки групові, індивідуальні, іміграційні справи, купівлі квитків на літаки, пароплави, поїзди, автобуси на всі світові лінії. Плянуєте подорож і хочете заощадити?

Пишіть або звертайтеся особисто по проспекти до єдиного українського представника нашого Бюро Подорожей —

МАРКІЯНА КОГУТА

THE POST HOUSE TRAVEL BUREAU,

2402 Bloor St. West, Toronto 9, Ont.

Телефони: 767-7580 або 767-7589

Будинок куплено на пораду уряду Онтаріо, уряд же й дав як допомогу т-ву 18 тисяч доларів (з розрахунку 750 дол. на ліжко), які використано на ремонт і частини на сплату позички на купівлю будинка.

До пансіонату прийматимуть старших віком українців з Канади і з-поза неї. Утримання одної особи коштуватиме 102 долари на місяць. Пансіонар віддаватиме управі свою пенсію, залишаючи з неї 15% на свої дрібні видатки. Різницю (недохват) доплачуватиме уряд і т-во — уряд 75%, а т-во 25%. Пенсіонерів з інших провінцій Канади уряд Онтаріо не забезпечуватиме. Уряд також буде допомагати й тим, які з якихось причин (скажемо, тількищо приїхали до Канади чи щось подібне) не одержують пенсії.

Сьогодні членами т-ва є 163 особи. Річна вкладна члена — 5.00 доларів. Ці кошти, плюс прибутки з крамниці вживаних ечей, яку має т-во, та пожертви окремих громадян і були основним капіталом, який уможливив т-ву купити будинок вартості 53.900 дол. На час купівлі будинка т-во мало 10 тисяч доларів.

Тепер головною проблемою є устаткування кімнат-ліжок. На одне ліжко треба 200 доларів. Старих меблів у пансіонаті не буде — буде все нове, якісне. В одній кімнаті буде одна чи дві особи.

Фінансові труднощі чималі, але голова т-ва Є. Пастернак заявила редакторам, що як тільки т-во матиме тисячу членів, то всі проблеми будуть розв'язані. Дехто жертвує умеблювання для кімнат. Д-р Г. Шиманський уже умеблював два ліжка, себто дав 400 доларів.

Крім пані Є. Пастернак, до управи входять ще такі особи: д-р Г. Шиманський, пані В. Гвоздецька, п. І. Мельник, п. Т. Залеський та інші.

Це т-во варте загальної підтримки громадянства. Кожна пожертва буде використана на добре діло. Пожертви можна складати готівкою і вживаними речами, які т-во продає через свою крамницю. А головне треба ставати членами т-ва — 5 доларів на рік для допомоги старшим людям на чужині є справді малою сумою, яку може дати кожен.

Анатоль ГАЛАН

ЗОРІ КРИЗЬ ГРИМ...

ІВАН МАНИЛО. "ГРИМ ЗА ЗОРЕЮ". (ЛІРИКА, ГУМОР, САТИРА), ВИДАВНИЦТВО "ВОЛОСОЖАР", 1963.Р.

Івана Манила в літературних і редакційних колах чомусь вважають за постать одіозну, нехтуючи його участь у творенні культурних цінностей на чужині. А між тим треба глибше й цілком об'єктивно поставитися до тої участі, треба рішуче відкинути дивне упередження проти байкаря й поета, що як-не-як уже біля двадцяти років подає свій голос в еміграційній літературі.

Перед нами його збірка "Грім за зорею". Назва, звичайно, надумана, схвалена автором за її "красивість". Але справа не в назві. Справа, насамперед, у тому, що кризь удаваний "грим" просвічують ясні поетичні зорі...

Не в образі авторозі скажемо, що він у більший мірі поет, ніж байкар. Деякі його вірші безумовно заслуговують на признание критики в широкому розумінні цього слова. Наведемо для прикладу кілька рядків з поезії "Ніч":

Вже ніч причапила до Запоріжжя,
Заякорилось зорями в Дніпрі,

І місяць — скиба кавуна, ще свіжа,
З рябим зерном — палає угорі.

Хіба ж це не мистецтво? Хіба не вражає свіже й сміливе порівняння місяця зі скибою кавуна й рябим зерном?

Далі — початкова строфа з поезії "Мати молодая":

Тихо лежить у колісці дитина,
Мати коханого сина гойдає...
Пісня, мов пташка, із серденька лине,
Пісню веселу Марія співає.
Горда й щаслива: у неї є діти,
Квітка весняна в колісці лежить...
Як тут мовчати, о, як не радіти,
Як не пишатись Марії, скажіть?!

Образ матері подано тут із такою зворушливою ніжністю, що від усіх матерів належався б Манилові сердечний поклін.

Ще невеличка поезія "Вечір", яку наводимо повністю:

День, мов квітка та чудова,
Похилюся і зів'яз,
Місяць тихий, щастя повний,
Ліг і мріє між отав.
Стрепенулися в просторі,
В небі зорі молоді,
І в тім морі неозорім
Попливли, мов лебеді...

Подібних "зірок" можна навбирати зі збірки досить. Вони вказують на поетичну обдарованість автора і на його право зарахувати себе до творців мистецтва.

На жаль, збірку "Грім за зорею" зовсім безкритично укладено. Автор "помішав горох із капустою", дав речі, які можна було б не давати через їхню недоробленість, а часом і... брутальність. Що таке гумор? У кожному разі, не голоבלя й не кий. А в Манила іноді трапляється дуже брутальний гумор і аж дивно, що він того не відчуває. Можливо, до такої "акції" спону-

СПОЖИВАЙТЕ
НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ
МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

Rogers Dairy Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

мало його вічне цькування, дурні каламбури, на взірць, "Манило — графоманило" і т. д. Повторюю: ми рішуче проти будь-якого цькування, нетолерантності, насмішки. Ми проти "угроблюючої" критики, яка авторові нічого не дає, а лише озлоблює його.

У цій рецензії ми не розглядаємо байкарської творчості Івана Манила, хоч і там, поруч із слабкими речами, можна знайти досить дотепного й гарного.

Манило не лише ліричний поет. Добре в нього звучать і громадські мотиви. Прочитайте його вірш "На смерть президента", вміщений у газеті "Свобода" за 13 грудня минулого року й скажіть: де ви ще читали такий прекрасний, щирим почуттям наповнений вірш? Його треба було б перекласти англійською мовою і вмістити на першій сторінці найпопулярнішого журналу.

Кожен автор "виробляється" з часом. Він невпинно росте, удосконалюється і врешті, як кажуть, може здивувати світ... Пам'ятаю малопомітного письменника, який вже покійного, Семена Скляренка. Від нього ніхто нічого серйозного не чекав. Ось так собі, був пересічним "середнячком" у літературі. А Скляренко, вже під старість, вніс в українську літературну скарбницю такі дві чудові перлини, як "Святослав" і "Володимир" — романи з часів нашої глибокої давнини.

Цим ми ще раз хочемо підкреслити абсолютну потребу ставитись до кожного мистця з належним респектом, не скидати його з рахунку, а тим більше не цькувати. Іван Манило в поезії "До матері" пише:

Ой, шумлять тополі
В ріднім Нікополі.
Ой, мамо! Ой, мамо!
Я не маю долі!

Зважмо ж на цю наболілу скаргу й простягнімо руку нашому співбратові, який щиро хоче внести й свою лепту в розбудову рідного мистецтва за межами Батьківщини.

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Вельмишановний Петре Кузьмовичу!

Не встиг я своєчасно привітати Вас з 14-літтям "Нових Днів", то ось, хоч тепер, прийміть ці побажання:

1. довгих продуктивних років у силі і здоров'ї — для Вас,
2. величезну "кupu" передплатників, що розмножуються і нових творять, — для "Нових Днів",
3. міцних, як залізо, нервів, твердої шкіри та козацької витримки — для Вас,
4. побільше письменників, поетів, критиків і подібних людей, що "звольте" писати — для "Нових Днів",
5. більше розумних ворогів та щедрих приятелів — для Вас,
6. "жирного" банкового konta — для "Нових Днів",
7. братерської любови і "прощення всіх гріхів" від одних і других ...івців — для Вас,
8. більше різних оголошень (від "молочних перетворів" і голландських оселедців, починаючи і французькими підштанцями з подвійною прикривкою спереду мінчаючи) — для "Нових Днів",
9. багато інших земних благ, згідно з Вашим власним вибором — для Вас і для "Нових Днів".

Якщо ці побажання можуть бути лише мрією для редактора українського журналу чи газети, то дозволяю, Петре Кузьмовичу, Вам просто подякувати за те, що ось уже 13 років до моєї хати щомісяця приходять

"Нові Дні", журнал, який був і є надзвичайно цікавий і читається від дошки до дошки, бо він свій, наш, для нас, про нас, починаючи з давніх давен і дотепер.

Оце недавно, упорядковуючи свою бібліотеку, я просидів кілька вечорів, переглядаючи "Нові Дні" від червня 1951 року до останнього числа. Лише маючи цей продукт Вашої праці перед собою в повному об'ємі, можна збагнути монументальність вашої заслуги перед читачем на еміграції. І це все зроблено, не зважаючи на труднощі та перешкоди, про які час од часу довідуюсь із журналу.

Багато гіркого можна сказати про загальну українську еміграцію, а ще більше про її ставлення до друкованого слова: газети, книжки, журналу. Усе менше й менше стає тих, що передплатують, купують, читають. Це дуже пригнічує, особливо, коли подумати про це в перспективі наступних 10—15 років. Та коли ми можемо так песимістично поглядати на пересічного українського емігранта, то що ж тоді можна сказати про тих творців українського слова й думки, імена яких так хочеться бачити в такому популярному журналі, як "Нові Дні". Безперечно, кожен з них напевно працює у своїй ділянці. Але ж читач його потребує! Де тепер Шерех, Дивич, Маланюк, Гіряк та інші письменники, критики, публіцисти, поети?

Де ви, мислі благородної

Тверді духом дітячі? —

питався якихось 70 років тому український поет Павло Грабовський. Це можна повторити й тепер. Чи Ви їх, Петре Кузьмовичу, часом чимсь не "обидили"? Але як би то не було, усе ж, мені здається, письменник пише для читача, а не для редактора.

Я дуже радий, що Ви друкуєте поезії й прозу письменників з України. Мені навіть здається, що в їхній поезії є більше українських мотивів і почувань (у тих умовах висловлених!), ніж у багатьох українських поетів у вільному світі. Принаймні не пишуть про "ф..."!

Оці думки, Петре Кузьмовичу, прийшли до голови, як я хотів лише Вас привітати й подякувати Вам. Сподіваюсь, що цей лист ще застане Вас у Торонті і Ви ще будете в стані його прочитати, хоч не було б дивним, коли б торонтські жінки-українки вигнали Вас з Торонта качалками, або, принаймні, Вас добре відлупцювали. Ви цього таки заслужили за всі ті "компліменти", якими Ви їх нагородили в останніх числах "Нових Днів".

Тримайтесь, як кажуть, міцно і тримайте "Нові Дні".

З пошаною д-р Анатолій ЛИСИЙ, Мінеаполіс, США.

П. С. Додаю чека на 50.00 дол. і на додаток одного нового передплатника. Думаю, що гроші Вам придадуться, а від нового передплатника також не відмовтесь. Ну, і як ще маєте, то вишліть два примірники "Щоденника" Аркадія Любченка.

Дорогий Пане Докторе, дякую за побажання, за передплатника, за "грубого" чека і за все, що Ви написали в цікавому листі Вашому.

Що там у Вас за таке благородне підсоння в тому Мінеаполісі, що так на наших докторів впливає? Ви вже третій доктор, що "торохкає" по "Нових Днях" 50-тидесятидолларовим чеком: двічі "торохнув" д-р Микола Менжега, двічі д-р Микола Яремович, а оце вже й Ви стукнули! Якби то той "благородний мінеаполіський клімат" поширити й на інші міста? Може б з

"Нових Днів" і справді щось путяще вийшло?..

Питаєте, чи я не "обідня" чимсь цілий ряд отих наших визначних діячів культури? Я думаю, що ні. Юрій Шерех (Шевельов), як Ви знаєте, не пише ніде, працює виключно в науковій ділянці. От недавно у славному на весь світ голландському видавництві "Муттон" вийшла його синтакса української мови, яку він написав по-англійському! Тепер університетські бібліотеки всього світу матимуть підручника з синтакси нашої мови, бо те видавництво постачає всі найкращі бібліотеки світу. Хіба це не почесна праця?

З Юрієм Володимировичем Шевельовим у нас ніколи жодного конфлікту чи непорозуміння не було й нема. Час од часу я йому пригадую, що "читачі "Нових Днів" за вами тужать". Але раз чоловік зарікся, то значить хоч якийсь час мусить той "зарік" тримати. Я сподіваюсь, що Юрій Володимирович колись таки дасть про себе знати масовому українському читачеві. Тоді він не повинен би й за "Нові Дні" забути, бо він же фактично є їх творцем: були роки, що він друкував у нашому журналі по 10 статей річно! Та я ще й дуже сумніваюсь, чи він мав кращих читачів, як у "Нових Днях". А любили ж вони його й шанували так справді щиро. Не думайте, що в цьому Ви перший і єдиний... Сподіваймося!

Знайте, що ми з Юрієм Володимировичем живемо "в мирі й любові", як і належить усім редакторам і авторам жити.

Юрій Дивний, здається, був видрукував у нашому журналі одну чи дві статті. Як Ви знаєте, він колись був редактором чи спіредактором "Української Літературної Газети" в Мюнхені, замість якої тепер виходить місячний журнал "Сучасність". Юрій Дигинч тепер співпрацює в "Листах до Приятелів", які видає д-р М. Шлемкевич. То що ж я йому зроблю? На те й він і тівав із сталінського раю, щоб мати волю робити те, що він хоче!

Живемо ми з Юрієм Андріановичем також дуже по-братньому. Як тільки він бувас в Торонті, то й по чарці вип'ємо, згадаємо "старі добрі часи" нашої співпраці в Австрії (він був одним з редакторів місячника "Літаври", який я видавав у Зальцбурзі, був у журі конкурсу, який я влаштовував, були ми з ним в одній Спілці письменників і журналістів і т. д.). Ми з ним інколи розходимося в оцінці деяких літературних фактів, зокрема "модерністів". Ну, алеж ми з ним через те й опинилися поза Україною, щоб мати право на свій власний погляд. Як він був минулого року в Торонті і сиділи ми в гарному товаристві у мене в хаті, то я його дуже просив написати щось до "Нових Днів", "щоб люди не думали, що ми ворогуємо". Він сказав: "Побачимо!" А я кажу: "Казав сліпий"...

Улас Самчук так дуже розгнівався на мене: тут Ви вгадали. Та я вважаю, що його гнів не на ту адресу скерований. Розгнівався він на мене за те, що я видрукував критичну статтю проф. В. Чапленка на його роман "Ост". Я думаю, що то була добра стаття. А навіть якби в ній було щось і невмотивоване, то гніватись не слід, бо як Улас Олексійович писав свій роман, то не питав ані дозволу, ані рецента на те у В. Чапленка, то чому ж В. Чапленко мав питати в нього, як писати критику? А, крім того, при чім же тут я, скажіть? Я ніколи не цензурував Уласа Самчука, то ніколи не цензуруватиму й Василя Чапленка. Обидва вони письменницьке перо в руках тримають десятки ро-

ків, тому обидва в спроможі самі за своє писання відповідати.

Євген Маланюк не хоче співпрацювати в "Нових Днях" принципово, хоч я його запрошував до співпраці ще на першому році існування нашого журналу. І ми це мусимо розуміти: він давно з України, має свої заводи, своє, як кажуть, товариство. Але не подумайте, що ми з ним ворогуємо. Скільки мені відомо, то він досить доброї думки про наш журнал, як бувас в Торонті, то ми й зустрічаємось: здебільшого на козубівських п'ятицях чи в церкві. Часом маємо й спеціальні зустрічі. Ніяких розходжень політичних не маємо, особистих непорозумінь тим більше. Він каже мені: "Я тепер нічого нового не маю, передрукуйте щось старе, як хочете". Я так і робив раз чи двічі, але вважаю, що це мені не дуже то й личить. То, як бачите, я в цьому випадкові, здається, теж не завинив. Друкується він (до речі, дуже рідко) в журналі "Київ" і, ще рідше, в одній газеті в Канаді.

Йосип Гірняк... Гріх Вам буде, якщо Ви тільки припустите, що я його чимсь обідня: прогляньте ще раз річники "Нових Днів" і переконаєтесь, що треба Йосипові Йосиповичеві Гірнякові тільки чхнути, як у "Нових Днях" уже є нотатка чи й ціла стаття! А скільки боїв я відбув за нього з усікими "івцями"! Гай-гай! "Та ще й зелений", як кажуть...

І живемо ми з ним найкраще. Як я бувас в Нью-Йорку, то вже кого-кого, а Йосипа Йосиповича не обмину. Він же віддячується тим самим, як бувас в Торонті. Я вважаю, що найкращий у світі борщ варить Йосип Йосипович. Він же вважає, що найкращу в світі капусту квашу я. То я в нього закушую борщем, а він у мене капустою. І ніякої ворожнечі чи заздрощів у цій ділянці національного мистецтва через конкуренцію ми не маємо. Щождо того, що кожен порядний чоловік уживас перед порядною закускою, то тут Йосип Йосипович мене перевищує: він мене вгощає "білою" на "100 пруф", а в мене він, сердега, мусить удовольнитися тією самою "білою" тільки на "60 пруф". Але й це дружньої атмосфери у наших взаєминах не нарушує, бо Йосип Йосипович людина культурна, вироzumіла і за це на мене не гнівається, бо знає, що канадський уряд міцнішої не дозволяє продавати, мовляв, для порядного п'яниці вистачить і "60 пруф", щоб цілком упитися. Уряд Канади, на жаль, не врахував того, що не всі ж люди п'яниці: є ще й такі, які вип'ють собі тільки для того, щоб краще смакував борщ чи капуста, і щоб з любов'ю сказати один до одного: "Будьмо!" чи "Дай, Боже!"

Є в Йосипа Йосиповича прецікаві спогади, а от же, — богопротивний він чоловік! — у "Нові Дні" він їх принципово не дає. Просто так принципово, наче це йому "законом заборонено". А чого, то цього вже, Дорогий Докторе, я Вам таки не скажу. Боюсь, бо не заїде, Іродова душа, як любив висловлюватись покійний Тодось Осьмачка, на капусту і "60 пруф". А мене не покличте на борщ і на "100 пруф". І будемо ми обидва "в убитку".

Оце таке. Щоб Ви знали, що я дуже цікавився авторами, але як кого із видніших наших авторів у нашому журналі й нема, то сталося це з "незалежних від мене причин". І ні на кого зі згаданих тут вище осіб я жалю не маю, а тим більше нікому не мшусь, хоч одні з них мені дуже мститися. Та це вже справа його. Я ж кажу: "Бог тобі, чоловіче, судія — не я!"

І я, і всі читачі їх усіх хочемо. Дехто ж з них,

хоче інших журналів та інших читачів. Їх право! Ми ж можемо тільки тішитись, що вони на цьому дуже тра-
тять, бо таких читачів і стільки їх, як маємо ми, ті
журнали, у яких дехто з них час од часу пише, не
мають. І це я добре знаю.

Та вже при нагоді скажу, що наш журнал, Дорогий
Докторе, має повагу не лише між українцями, а й між
чужини. От, наприклад, минулого року в Канаді ви-
йшла велика книга визначного канадського публіциста
Пітера Ньюмена "Ренеґат коло влади" (про нашого на-
ціонального приятеля п. Джона Діфенбейкера), то в ній
з українських часописів цитується тільки "Нові Дні" —
щоб докзати, що п. Діфенбейкер "відступив" від кон-
сервативних засад партії, у якій він є лідером. Та я
про це мовчу. Кілька американських державних уста-
нов наш журнал передплатують роками вже. Універси-
тетські й різні наукові бібліотеки Канади, США та Ні-
меччини теж передплатують наш журнал більше, ніж ін-
ші. (Крім університетів Торонта й Вінніпегу, де царю-
ють мої потайні "друзі"!). А як є кілька передплат на
наші часописи з Києва, то вони теж здебільшого на
"Нові Дні"...

Щодо жінок... Якось то чоловік ще собі раду з ни-
ми дає... Гірша справа часом буває з чоловіками. А от
я прочитав у "Свободі", що Комітет будови пам'ятника
Шевченкові у Вашингтоні закликає жінок приїхати на
відкриття пам'ятника у вишиваних українських сукнях
і блюзаках. Як бачите, не я один так думаю, то за що ж
ті гарні, розумні й порядні жінки мене "дупцювали б"?
Дякую за "ніжне слово", за "грубого чека" і за все!

П. ВОЛИНЯК

Шановний Пане Волиняк!

Шлю передплату на два роки і 2.00 дол. на пре-
совий фонд.

Якщо хочеш прочитати гарного вірша, то знайдеш
його в "Нових Днях" — друкують тільки те, що справ-
ді варте друку. Ну, і Ваші статті незамінні — про-
сто дивуюсь з Вашої сміливості. Ви таки справжній
демократ. Продовжуйте так і далі — правда завжди
переможе!

З пошаною до Вас

Степан ПЕРЕДЕРІЙ, Монреаль, Канада.

Вельмишановний Пане Волиняк!

Дозвольте через наш журнал озватись до всіх ді-
дусів, бабусь, батьків та матерів поза Україною су-
щих. Я знаю, що всі ми, хоч і не в однаковій мірі,
може, любимо Україну, своїх дітей, свою мову, свої
звичаї і свою християнську віру. Ми також хочемо,
щоб діти та онуки, народжені поза Україною, про-
довжували цю нашу любов до всього свого. Допомо-

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

Н О В І Д Н І, БЕРЕЗЕНЬ, 1964

жін же нашим дітям та онукам, щоб вони "і чужого
научались, і свого не цурались", щоб вони змалечку
навчилися не тільки говорити по-українському, але й
читати та писати і країну батьків та дідів своїх знати.
Подбаймо про те, щоб кожна наша дитина мала на-
лежну українську книжку для навчання: буквар, чи-
танку, ґраматикку, географію тощо. Посилаймо дітей до
української школи, а де її нема, то вчимо дітей самі
— дома.

Я переглянув усі шкільні книжки і прийшов до
висновку, що найкращі між ними є книжки видав-
ництва "Нові Дні". Хто ще їх не має, то купить їх
для своїх дітей та онуків. А вони, як виростуть, то
будуть щиро вдячні вам за це.

Батько трьох дітей та дід дев'яти онуків,

Олекса МЕЛЬНИЧЕНКО, Джермантовн, США.

Вельмишановний Пане Волиняк:

Прочитавши Вашу статтю "Митрополит Іларіон у
Торонті" (січень, 1964), я зацікавився: чому Ви нази-
ваєте митрополита Іоана Іваном, а чому Іларіон, а не
Варивон, і чому Михайл, а не Михайло? Усі ж вони
українці, чи, може, ні?

Хотілося б почути Вашу відповідь.

З правдивою пошаною

П. БУДИЛО, Лос Анджелос, США.

Чому Іван, а не Іоан? Бо Іван — норма нашої лі-
тературної мови, а, крім того, митрополит Іларіон,
промову якого я переповідав, так висловився. Чому
Іларіон, а не Варивон? Те ж саме: бо Іларіон — норма
нашої літературної мови. Можна ще сказати скороче-
но — Ларіон. Правда, що в народі ще інколи почу-
єш і Варивон, але я думаю, що це нормою не є.

Чому Михайл? Мені дуже хочеться сказати Михай-
ло, бо це ж таки норма нашої літературної мови, а
Михайл таки наш архаїзм, а за сучасних умов він
(цей архаїзм) ще трохи тїкне й русизмом. Чому я не
пишу Михайло? Бо боюсь! А Ви думали, що то я вже
такий хоробрій? Не хочу влізати дуже в церковні
справи. Знайте, що я автокефаліст. І то порядний, то-
му мені всі ці Іоанни, Михайли, Андрєї і т. д. дуже
дошкучають. Але мовчу...

Особливо мене пече "Андрєй". Ох і пече, голуб-
чику! Як тільки почую в церкві, та ще в українській
православній "Андрєй", то завжди грішу: шепну собі
в душі якесь не дуже то ласкаве слово... Та споді-
ваюсь, що Бог мені цей гріх простить, бо сам Хрис-
тос, а особливо його апостол Павло (Я часто виходжу
з церкви, як почую в ній "Павел"!), дозволили мені в
церкві молитись моєю рідною мовою.

Ви знаєте з "Нових Днів", що є в нас у Канаді
(у Вінніпезі) православна Колегія св. Андрія, яка офі-
ційно зветься "Колегія св. Андрєя". Прислали мені від-
ти минулого року кліше й залик про пожертви на
неї з проханням видрукувати, щоб допомогти цій таки
дуже поважній і потрібній установі. Подивився я на
того "Андрєя", сиривився й не видрукував, хоч і хотів
помогти вищій духовній школі МОСІ ж таки церкви.
На відкритті інституту св. Володимира в Торонті
я зустрівся з принципом Колегії о. доктором С. Сав-
чуком та й кажу йому:

— Отче докторе, вибачайте, що не поміг вам у
рекламі Колегії, але не міг. Як мої читачі побачать,
що я без єдиного слова від себе друкую "Андрєя", то

вони мене з'їдять без солі. Особливо нападуть католики, бо я сют-тут протестую проти церковнослов'янщини. От вони й скажуть (і цілком слушно!): "Бачите, яка то правда у того паскудного Волиняка: як православним, то можна вживати "АндрЕя", а як нам, то ні..." Чи не українізували б ви вже того "АндрЕя" якось?

Знаєте, як відповів мені о. д-р С. Савчук? А от як: "Я вас розумію, пане Волиняк, але біда в тім, що ті, які дають гроші на Колегію, хочуть "АндрЕя", а ті, які їх не дають, хочуть Андрія... Ми ось скоро виготовимо кліше тільки з англійським текстом, то не матимете клопоту..."

Звичайно, я з о. доктором Савчуком не згоден, бо ніякого "АндрЕя" і "Владіміра" в англійській мові нема і нема чого імена українських святих передавати в російській вимові тільки англійськими літерами. Не вірю також, що не можна тих порядних жертводавців переконати, що нема кращого імені від Андрія, і що вживаючи "АндрЕя", ми відступаємо від свого. Та що я здоблю? Я лише малюсінічкий мирянин. Ось як покіну "Нові Дні" та закінчу Колегію св. "АндрЕя" і стану священником, а тоді Ви й такі, як Ви, оберуть мене на списюча чи й на митрополита, то вже тоді — будьте певні! — з нашої церкви зникнуть "ПавЕл" і "АндрЕя", а будуть тільки Павло та Андрій. І першим декретом своїм українізую Колегію, яку я тількищо закінчив, і цим відразу подвою кількість жертводавців на неї. Але попереджаю, Дорогий Пане Будило, щоб Ви, бува, не насмілились тоді називати мене "бішоп Петр чи Пьотр" чи якийсь там "метрополітан Пітер", бо впаде першою жертвою мого українсько-автокефального гніву: першого відлучу від церкви Вас, як особу яка кинь з мого високого становища в Українській Автокефальній Церкві. То вже тоді, будьте ласкаві, не жартуйте!

Де я маю, як кажуть, "владсть", то я не здаюся. Кілька років тому у розмові з одним католицьким священником я почув таке: "Проглянув я оце вашого букваря. Дуже добрий, але ми його в наших школах не використаємо". "Чому?" — питаю. "Знаєте... Нащо ви в ньому видрукували "Отченаш"? Масмо з ним клопіт, бо діти питають, чого це в церкві ми чусмо один "Отченаш", а в букварі другий? Ви ж знаєте, що в нас у церкві слов'янська мова, то ви або видрукуйте його старою мовою, або ще краще викиньте: діти мають дома молитовники, вчать молитви від батьків і в церкві, то нащо "Отченаш" ще й у букварі?"

Розумієте, що це був би "добрий бизнес"? Але я відмовився. Сказав: "Ні, нехай ХОЧ ОДНУ молитву діти вивчать поправною українською мовою! Принципово не зміню. І не викину!" І так мій буквар і досі в деяких школах не вживається...

Як бачите, і воюю, і терплю. То вже хоч Ви мене не скубіть! П. ВОЛ.

Вельмишановний Пане Редакторе!

Дозвольте подякувати через наш журнал Корнелії й Ніколі Юсипчукам за щиру згадку про мою сестру бл. пам'яті Олену Скорупську з нагоди роковин її смерті.

Від себе шлю 3.00 дол. на невягучий вінок моїй дорогій сестрі і прошу прийняти їх на розбудову нашого журналу.

При цій нагоді хочу сказати, що "Нові Дні" читаю з великою насолодою, зокрема Вашу влучну критику

нашого життя на чужині. Така критика нам потрібна, бо розумна й щира критика нас будуватиме.

Бажаю Вам, пане Волиняк, успіху у Вашій праці.

З пошаною

Іванна ПУЦЕНТЕЛО, Едмонтон, Канада.

З ПРАЦІ "КОЗУБА"

КОНЦЕРТ РАЙСИ САДОВОЇ

14 лютого ц. р. в "Козубі" відбувся вокальний виступ молоді співачки з Гамільтону (коло Торонта) Райси Садової. Це був перший повний самостійний концерт молоді співачки.

Поскільки це виступ співачки, яка ще вчиться, то не будемо розглядати її виступу детально, а подамо лише кілька завваг і порад. Райса Садова має всі дані бути доброю камерною співачкою. Для цього вона має добрі голосові дані, які тільки треба зміцнити й розвинути. Р. Садова має ліричне сопрано з легким кольоратурним зафарбленням.

Найбільші труднощі молоді співаки мають у навчанні — добрих кваліфікованих вчителів співу в нас бракує, але будь-яких є аж забагато. Ото молоді люди часто й розгублюються: не знають — куди йти. Часто йдуть до чужих. У визначного канадського педагога співу В. Кілбрена вчиться й Садова. Ми далеко від наміру відраджувати щось Р. Садовій, але хочемо сказати загально, що є різниця в співі англійців і українців. Справа не в вокальних творах, а в способі співу. Саме цим треба пояснювати факт, що на канадських конкурсах, яких особливо багато відбувається в Торонті, часто густо співати, які в нас успіху не мають, дістають вищі оцінки, ніж ті, що ми їх вважаємо сильнішими. Це вносить замішання, бо, мовляв, "чужі фахівці уміють краще оцінювати". А все таки співак з тією високою чужою оцінкою у нашої публіки успіху мати не буде. Отже, молодий співак мусить зважитися на щось одне: на своє чи на чуже, себто співати "дуже по нотах", не дати в голосі ані тепла, ані не виявити себе у високих тонах, а бути стриманим, культурним виконавцем, який досконалим "їздить по нотах". При цьому треба врахувати, що англійцям такий спів дуже присмний, але в українців він успіху не матиме. На що людина зважиться, то до

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка робота Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір. Ціна — \$0.90.

РАЙДУГА — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах. Ціна — \$0.35.

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах. Ціна — \$0.40.

"СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА" — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах. Ціна — \$0.35.

"РУКАВИЧКА", стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк. Ціна — \$0.40.

Замовляти в "Нових Днях":

такого вчителя й має йти, не слухаючись ніяких і нічних порад та намовлянь.

Поза цим, сказати б так, загальним висношенням, хотіли б сказати ще пару слів, які більше стосуватимуться Раїси Садової. Дайте, Раїсо, більше тепла, темпераменту, сили! Маска і стриманість Мадони не завжди добра. Щодо церкви, то так, а щодо світського співу, то вже й не так... У ліричному сопрані важать верхи. Нам же здається, що Р. Садова ліпше почувається на середині.

Є ще в нас одна хвороба: усі співаки мріють про "велику сцену". Це ніби й нормально. Але дехто з них для цього дуже висилює свій голос, що веде до передчасного зриву його. Камерний спів теж велике мистецтво і в цій ділянці людина має також необмежене поле для свого вияву.

Загально ж вечір був дуже присмий і добре, що "Козуб" час од часу дає змогу молодим людям виявити себе, спробувати своїх сил, показати себе публіці. Слухати Раїсу Садову, приємно. вона публіки не втомлює. А це дуже добра ознака. Може, не дуже добре, що в програмі концерту було багато чужих творів. Тим більше, якщо вони не тільки не ліпші від наших, а часом і багато гірші.

Публіки було 70-80 осіб, утім числі коло двох десятків з Гамільтону, де, видно, Раїсу Садову добре знають і люблять.

ВЕЧІР МИРОНА ЛЕВИЦЬКОГО

У п'ятницю 21 лютого відбувся вечір спогадів маляра Мирона Левицького. Мистець розповів чимало цікавого зі своєї подорожі по південній Європі. Доповідь була ілюстрована висвітленням діалогів. Гості "Козуба" мали приємність познайомитись з містами та мистецтвом Іспанії, Гібральтару та Танжеру. На закінчення показано дещо з Франції.

Вечір був цікавий, невимушений, часто перериваний жартами та сміхом.

Присутніх понад 70 осіб.

ВЕЧІР НАТАЛІЇ ПИЛИПЕНКО

28 лютого відбувся вечір колишньої артистки театру "Березіль" Наталії Пилипенко. На початку Н. Пилипенко продеклямувала уривок з грами Л. Старицької-Черняхівської "Гетьман Петро Дорошенко", а потім читала свої спогади про театр "Березіль" і його керівника Леся Курбаса.

Пані Пилипенко має багатющий матеріал про цей театр і подала слухачам чимало нового. Зокрема цікаво було почути, що режисер Інкжинов тепер працює в одній із кінофабрик Німеччини.

Артистка привезла з собою також чимало фот з праці театру, які гості "Козуба" могли собі спокійно оглянути. Шкода, що пані Пилипенко зовсім обминула (згадала лише кількома словами) співпрацю "Березоля" з драматургом Миколою Кулішем: це був найяскравіший період і обминути його ніяк неможливо. Саме п'єси М. Куліша зробили цей театр національним українським провідним театром. Цікаво б також було б почу-

ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ:

Просимо вчасно відновити передплату — нагадування забирають тільки час.

Як не хочете більше читати "Нових Днів", то повідомте вчасно — спинимо висилання.

ти про взаємний театр і його керівника з ВАПЛІТЕ взагалі, а не тільки з Кулішем. Опустила доповідачка цю тему з тих мотивів, що, мовляв, про це вже багато говорено, писано, зокрема в "Нових Днях". Правда, що дещо про це сказано вже раніш, та навіть кожна й маленька деталь про це була б і цікавою, і корисною.

Взагалі ж, вечір був цікавий і корисний. Публіки було яких 50 осіб.

З НОВИХ ВИДАНЬ

Володимир СКОРУПСЬКИЙ. НАД МОГИЛОЮ. Вінок сонетів. Обкладинка Миколи Бідняка. Видання, мабуть, авторське. Торонто, 1963. Стор. 21.

Цю збірку сонетів поет присвятив пам'яті своєї матері. Збірка чепурно й охайно видана.

Проф. д-р Юрій ПАНЕЙКО. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ САМОВРЯДУВАННЯ. Видання Української Вільної Академії Наук у Німеччині. Мюнхен, 1963. Стор. 193.

ЛУ СІНЬ. ДОСТЕМЕННА ІСТОРІЯ А-К'Ю. Переклад з китайської мови і вступна стаття Лідії Голубничої. Видавництво "На Горі". Серія "Для всіх". Мюнхен. 1963. Стор. 63. До твору додано бібліографічний показник українських перекладів з китайської літератури в Україні та за кордоном.

ЦЕРКВА Й ЖИТТЯ. Орган Українського Православного Братства ім. митрополита Василя Липківського. Січень-липень 1964 р. Чикаго, США. Стор. 24.

На першій сторінці розміщено велике фото владик УАПЦ в Україні. У тексті, як і завжди в цьому журналі, видрукувано одну з проповідей митрополита Василя Липківського та цілий ряд інших матеріалів, зокрема низку матеріалів і документів, пов'язаних з Ватиканським собором і поїздкою на нього архієпископа Мстислава.

Ювілейний КАЛЕНДАР-АЛЬМАНАХ "Українського Голосу" на 1964 р., Вінніпег, Канада, стор. 192. Альманах присвячено 150-літтю з дня народження Т. Г. Шевченка і 50-літтю вимаршу УССтрільців на поле бою.

Редактор альманаху: Степан Волнинець.

КАЛЕНДАР-АЛЬМАНАХ "Нового Шляху" на 1964 р., Вінніпег, Канада. Стор. 168. Більшість матеріалів присвячено Т. Шевченкові та УССтрільцям.

НОТАТКИ З МИСТЕЦТВА, травень, ч. 1, 1963. Видання Об'єднання Мистців Українців в Америці (ОМУА), відділ у Філадельфії. Стор. 48. У зошиті чимало досить добре виконаних репродукцій.

МОЖНА ПРИДБАТИ ТАКІ КНИЖКИ

В. ЧАПЛЕНКА:

МУЗА, збірка оповідань	\$0.75
ЧОРНОМОРЦІ, історичний роман	\$3.00
ІСЬКО ГАВА, сатирична поема	\$0.50
ПІВТОРА ЛЮДСЬКОГО, повість	\$1.50
ЗОЙК, збірка оповідань	\$1.50
УКРАЇНЦІ, повість	\$2.50
ЗАГИБІЛЬ ПЕРЕМІТКА, повість	\$2.50
ДЕЩО ПРО МОВУ, збірка статей	\$1.00
ПРОПАЩІ СИЛИ (укр. літерат. 20-их р.)	\$1.50
УКРАЇНСЬКА ЛІТ. МОВА (укр. мова в українській державі 1917 - 1920 р.)	\$2.50

Замовляти:

V. Chaplenko, P. O. Box 871
Presidio of Monterey, California, U.S.A.

Ще раз про наш державний прапор

Уже незчисленну кількість разів писалося й тлумачилося нашим людям і про те, у якому порядку мають слідувати українські барви в державному прапорі згідно із загально визнаною наукою геральдики, як і про те, який справді законний вигляд мав той історичний прапор, що його ухвалила Центральна Рада на початку останньої державності України. Тож здавалось би, що за той, майже півстолітній час національно свідомої маси українського громадянства, бодай на чужині, де справа українського прапора не раз порушувалася і жваво дискутувалася, нарешті пізнана й зафіксована ті відомості й докладні пояснення, за якими принципами виникли в певному порядку барви нашого прапора та за яких умов вони змінювались аж до часу, коли остаточно були усталені УНРадою для практичного тимчасового вжитку на чужині. І тому ще здавалось би, що вже остаточно збито всілякі свавільні, безтолкові і безграмотні тлумачення і що вся справа вже закінчена.

А проте, все ж таки ще й досі час від часу виникають і зголошуються до слова у справі нашого прапора запізнені дискусанти і до уваги громадянства підносять або старі, уже пережиті і збиті геральдинною логікою та історичними фактами заявлені примітивні міркування, або висувують нові, ніби наукові еретичні теорії, що ними, не знати з якою метою, намагаються баламутити наше суспільство. Одною з таких нових спроб оживити горезвісну "прапорову ересь" є ось і лист до редакції п. Олексієнка, надрукований у "Народній Волі" 9 січня 1964 р. під заголовком "Національно-державні прапори при присяженні Директорії УНР". Цей лист власне є вже відповіддю на якусь попередню статтю в тій же "Народній Волі", що очевидно правильно трактувала порядок жовтоблакитних барв у нашому прапорі. Опонент до тієї статті п. Олексієнко не погоджується з жовтоблакитною концепцією нашого прапора, захищає таки, давно вже збитий логікою й фактами, протилежний блакитножовтий порядок і подає такі аргументи: 1. опирається ніби на свій власний авторитет учасника нашої Визвольної Боротьби; 2. твердить, що за нас тієї боротьби він ніде жовтоблакитного прапора не бачив; 3. опирається на фотографію, яка наче б точно на знімках передає блакитножовтий порядок українського прапора і 4. подає ніби... "нам відоме геральдичне підкреслення нашого прапора", як означення небесно-пшеничної (негеральдичної, скандальної) теорії, при чому із здивуванням признається, що не може зрозуміти, звідкіль беруться інші геральдичні закони...

Як бачимо, усі ті аргументи непереконливі, примітивні й безграмотні. Однак, на них ще раз, бодай побіжно, варто таки відповісти.

1. Ніхто з учасників Визвольної Боротьби не є непомильний, а тому ні для кого не може бути авторитетом; 2. Як хтось чогось не бачив, то це не значить, що того не існує. (Отже, якщо

учасник Визв. Боротьби п. Олексієнко за весь її період не бачив жовтоблакитних прапорів, то не сміє твердити, що їх не було: вони існували поза його баченням). 3. Покликування на ніби непомильну точність фотографії в передачі кольорів є фальшиве, бо не відповідає дійсності. До речі, цей "фотографічний аргумент" дуже влучно й переконливо збитий суперником п. Олексієнка в дискусії криптонімом Р. Л., надрукований в тій же "Народ. Волі" під статтею Олексієнка. 4. Найголовніше. Якщо хтось не має найменшого уявлення про геральдику, не має поняття про цю науку й не розуміє, звідкіль беруться її закони, то він не сміє власними безвідповідальними "геральдиками" і простацькими мудруваннями повчати й баламутити людей. Ось бодай це останнє треба нарешті запам'ятати усім тим аматорам і непокликаним "авторитетам", що наважуються торкатись незнаних їм речей і втручаються до справ, вище їхньої компетенції.

На цьому місці годиться ще раз пригадати історію постанови українського першого національно державного прапора, як він був затверджений законом Української Центральної Ради в Києві на самому початку нашої відновленої державності. Не може бути жодного сумніву, що той прапор був жовтоблакитний. Про це свідчать безперечні справжні високоавторитетні державні мужі, творці українського ренесансу, і очевидні реальні факти. Подаємо хоч би кілька таких прикладів.

1. Академік Дмитро Дорошенко у своїй капітальній праці "Історія України 1917—1923" на сторінці 384 (том 1) пише: "...18 січня 1918 р. Мала Рада затвердила предложений д. Антоновичем проект Українського Морського прапору, вироблений Українською Морською Радою. Прапор виглядав так: матерія складалася з двох смуг, — вгорі ЖОВТА (підкреслення М. Б.), внизу СИНЯ (М. Б.); на синій — золотий знак кн. Володимира — тризуб...". Воєнно-морські та військові прапори-корогви звичайно могли мати, oprіч державних барв, ще й фігурні додатки на полотнищах. Для нас в даному разі важливо відзначити, що в українському державному прапорі барви були в порядку **жовтоблакитному**.

2. Микола Ковалевський, визначний політичний і державний діяч доби Визвольної Боротьби, генеральний секретар продовольчих справ за Центральної Ради і міністер земельних справ за Директорії УНР, у своїх капітальних споминах на сторінці 386 написав: "Жовтоблакитний прапор був прийнятий як наші національні барви ще раніше перед революцією. Ці барви так і залишилися і після оголошення автономії України, хоч дехто підносив питання про поряdkовість барв. Не пригадую точно, хто підняв дискусію над цією справою, доводячи, що наш прапор мав би бути не жовтоблакитний, а блакитножовтий. Дискусію цю припинив Михайло Грушевський, підтверджу-

ючи своїм авторитетом вже прийняту порядковість барв". Отже, як бачимо, і в цьому випадку навіть головою Української Держави було безпосередньо стверджено, що державний прапор був прийнятий жовтоблакитний. Після того, яких ми ще потребуємо авторитетів, і хто ними міг би бути?

Однак принагідно не поминаємо, покищо, й очевидних фактів. Згадувані Ковалевським жовтоблакитні національні наші барви, засвоєні ще перед революцією, справді прийшли до нас із Галичини як земські гербові барви — жовтий (золотий) Лев на блакитному полі щита. Цих барв широко вживали вже в часі Першої Світової Війни й Українські Січові Стрільці на своїх національних жовтоблакитних прапорах, що виразно видно з кольорових малюнків тодішнього січового артиста-малюра О. Куриласа в журналі "Червона Калина" та на окремих серіях січових тогочасних листівках (Серія О. Куриласа "Бо війна війною").

А проте, коли й після всіх цих рішучих доказових стверджень все таки знайдеться ще якийсь Хома Невірний, який не повірить у прапор жовтоблакитний, то нехай же потрудились приїхати до Торонта, де він у військовому музеї при Українському Воєнно-Історичному Інституті зможе сам побачити рештки збереженої військової реліквії — справжній жовтоблакитний прапор-корогву одної з перших наших вояцьких формацій 1917-1918 рр. — прапор спочатку Подільського пішого полку, а потім той же прапор у вжитку нашого воєнного панцерника "Кармелюк". Середня частина того прапора, що зберіглася від пожеру, має ще й досі виготовану сріблом державну емблему, вживану часто за часів Центральної Ради: Тризуб, оточений вінком такої штандартної форми, яка була затверджена на "Малій Державній Печаті". Над гербом напис у два рядки: "БерИжи (помилка на И) Славу — Україні".

Ось так представляється справа первісного дійсного законного державного прапора України. Інша річ, що пізніше за часів Гетьманату цей прапор було перевернено, так що барви в ньому дістали протилежний порядок, і він з жовтоблакитного став блакитножовтим. Причин цього дивного нелогічного явища зараз не на місці торкатись. Важливо лише відзначити, що за масовою інерцією і Директорія УНР по поваленні Гетьманату рішуче не привернула вживання первісного геральдичного прапора, а пасивно допускала користуватися прапором блакитножовтим, який таким чином так сильно поширився і спопуляризувався в масах, що, взагалі, призабулося навіть існування попереднього геральдичного і законного державного жовтоблакитного прапора. Те саме явище відбулося у нас і на еміграції, коли УНР-да на сесії 1949 р. теж за інерцією і за масовою сугестією популярності блакитножовтого прапора ухвалила вживання його всіма українцями на чужині. Однак, УНР-ада, будиши вповні свідомо своєї неправомочности усталювати на постійно будь-які державні українські інсигнії поза Україною, своєю ухвалою не передрішує того чи іншого вигляду майбутнього державного прапора, а, навпаки, виразно і точно зазначила, що блакитно-

жовтого прапора вживається для одностайности тільки на чужині, поки в Суверенній Українській Державі Конституанта знову усталить законним порядком (чи відновить попередні) всі державні інсигнії (найвищі відзнаки) в тому числі і постійний державно-національний прапор.

Отже, вживаючи за наказом найвищого нашого національного політичного представництва на чужині блакитножовтих барв, мусимо бути свідомі, що, згідно з сучасним нашим політичним станом і згідно з тлумаченням УНР-ади, — в суті речі ми користуємось не державним прапором України, а тимчасовим прапором української еміграції, який, проте, є так само високим репрезентантом нашої національної самобутности, значення й гідности на чужині.

РОДИННИЙ АЛЬБОМ

(Продовження із стор. 22-ої)

До вінчання молодій розплітають косу (приготовляють до переходу із стану дівчини в стан жінки) і в цей час вона має сидіти на пічній діжці, накритій кожухом догори вовною. Після вінчання молоді сідають за столом на покуті — знову на кожусі догори вовною, себто в щільнім контакті з тотемом. Дотик це ж споріднення.

Що весілля не була забава, а важливий тотемно-релігійний ритуал, у якому головну жрецьку роль виконувала мати, видно з того, що мати раз-у-раз виступає в кожусі, вивернутим догори вовною (читай: у вигляді Великої Матері ведмедиці, чи вовчиці, чи корови, — залежно, який тотем). Вона весь час чарує, закликає, благословляє: Мати молоді зустрічає поїзд молодого у вивернутому кожусі, а мати молодого так само зустрічає невістку. «Вийди, мати, з хати, вийди, мати, з хати, у кожусі пелехатім», — співають у цей час дружки. Бож мати не тільки дочку видавала, але сина так само вона женила. У «Трудах...» П. Чубинського є 46 пісень, де мати женить сина, але нема ні одної, де б згадувалось, що сина женить батько.

Це й визначає вік нашого українського обрядового весілля: започаткувалось воно в палеоліті, в надрах первісних материнських родів з центральною частиною обряду-поїданням жертвенної святости, тотемної субстанції. Це установилось задовго до того, як викристалізувався культ бика. Тож треба тільки замислитись з подиву, як стійко наш нарід тримає традиції. А може треба думати так, що український нарід (читай: предки його) ніколи не був розбавлений чужими елементами аж так, що мусіли позабуватися старі звичаї?

Не тільки під час урочистостей, коли вбиралися в різних звірів (кіз, ведмедів, дворогів, оленів, коней тощо) та бігали так по селі, та займалися «ігрою сатанінської с бубни і сопелі, і гуденієм струнним, с плесканієм і плясанієм, жемам же і девіцам їх голови ківанієм, і устами все скверниє песні, і хребтом їх віхляніє, і ногам їх скаканіє і топтаніє, ту же і женское і девічье шептаніє, блудное їх воззреніє ... — висловлюють

чись обуреним монологом ігумена Памфілія (1505), перетканий був побут наших предків стародавніми тотемними віруваннями. І на кожний день буднів було повно вірувань, мітів та повір'їв. Дещо залишилося й для нас.

Найкращий сон, як сняться воли, бо цей сон віщує здоров'я, добробут, щастя, багатство і успіх. Як же збігається це з прикметами Аполлона та Велеса.

Приказка «а що я, в Бога теля з'їв?» підкреслює звичну асоціацію бог-теля-поїдання.

Є й такий вислів: «теля боже». Про члена в родині, який нічим не турбується, кажуть: «Ходить, як теля боже». Якийсь натяк, що були посвячені телята, божі, яких не обходило нічого, вони були упривілейовані.

Вигук «а, ти бісова личина!» свідчить про дуже знайоме явище для тих, що обмінювалися подібними виразами.

Повір'я: при купівлі-продажу товару старий господар передає налігача новому через кожух чи свиту. Ті, що так роблять, не знають чому... Так треба. А ми думаємо, що передача освячується і оформлюється за участю частин тотема, його шкури (бо в ній живе душа його).

Приказка «якби так розказати все, що було, то й на волівій шкурі не списав би». — натякає, що на волівій шкурі писалися якісь важливі документи. Може магичні знаки й письмена, такі самі, як ті, що збереглися на скелях?

Коли у господаря народиться теля з білою латкою на чолі, то це теля називається звідочолим. Звідочола телиця більш люблена, ніж незвідочола, вона прикметніша й бажаніша. Чи не далека це ремінісценція якогось прадавнього вірування, на зразок єгипетського Апіса із хрестиком на чолі, чи Астарті, що дала ім'я зірці (star)? Символом Іштар-Астарті у Вавилоні була зірка.

І коли господар уже покидає цей світ, то його труну, на знак великої святости ✱ урочистості моменту, везуть запряжені в похоронний повіз воли.

Хоч усе це здмухнув смерч подій у XX-му столітті, але живуче старе покоління ще все це пам'ятає.

13. ГОСТИНЦІ ВІД ЗАЙЦЯ

Родинний наш альбом наповнився дивними родичами, ближчими й дальшими, — зіздами-коровами, сонцями-биками, таврами, савурами й Сварогом із своїми Сварожичами, Велесом, що виявився попросту нашим Василем... Усе це — нащадки тотемних з'єднань культу дворога.

Чи не було в нас більш ніяких інших звірів-тотемів, крім дворогів?

Були, ще й дуже багато. Тотем рогатої худоби був найпоширеніший і наймогутніший, але не виключний. Євразія в міжльодовиковому та післяльодовиковому періоді була повна усякої дичини, на неї полювала й на ній жила негуста людність того часу. Деякі з тварин надавалися до приручення, і після багатотисячолітніх змагань та зусиль освоєні, деякі залишилися дикими. Деякі вимерли.

Як і в інших сучасних цивілізованих народів, у нас були тотемами різні звірі та птахи. Повір'я, казки й байки — те джерело, звідки можна черпати відомості, які саме звірі були тотемами. Деякі ще й досі вважаються охоронцями садиби, як, наприклад, лелека.

Лелека

Уже само назвисько цього птаха — бузько, бусол, боцун, гайстер — оповідає, що лелека була в садибі якби малим божком. Бузько приносить у родину дітей — це зовсім у дусі тотемізму. Лелека живе на хаті чи на клуні і вважається охоронцем садиби. Убивати лелек не можна, гріх, бо буде нещастя в домі. Коли лелека покидає обійстя, то це дуже недобре, буде якесь нещастя, найшвидше згорить хата чи клуня.

Мабуть, найстаріша назва це *лелека*. Вона — жіночого роду. Вона може — сомо ім'я Матері Богині, що залишилась у нашій мові у звороті наголошеного піднесення: «Леле моя! Лелечко!» Хто це ця Леле? Мати, предкиня, як каже вираз «Ой, нене, ой, леле». Може й трипільські фігурки звалися «леле», бож вони були умовними зображеннями Матері Богині. Так і залишилась за малими фігурками назва «ляля, лялька». Та ще — за малою дитиною і за тим, що стосуються дитини. Одежа її — льоля. Колиска — люлька. Присипляти дитину — люляти.

Зустрічаються й прізвиська цього тотему: Лелико, Бузько тощо.

А коли говоримо, що в найдавніших культурних покладах Криту знаходиться той самий комплекс, що й трипільський (глиняний посуд із спіральним орнаментом, жіночі статуетки тощо), то не проминімо додати (може й без усяких підстав), що серед найстаріших племен Криту зустрічається одне: *Лелеги*.

Голуб

Голубів убивати не можна, це — свята птиця. Голуб — символ Святого Духа. Голуб — символ миру. Він також символ кохання, птиця, посвячена богині кохання. Є й слід, що був і танок голуба, з нього залишилося пританцьовування — «голубчик».

Є багато прізвиськ «голубиного походження»: Голуб, Голубенко, Голубничий, Голубицький тощо. (Далі буде)

ВИСИЛАЄМО БЕЗПЛАТНО КНИЖКИ

відомих українських письменників, а також збірники «ЕЛЬДОРАДО», «ВОЛОСОЖАР» та «ГРИМ ЗА ЗОРЕЮ» (1963). На поштові видатки просимо додати \$1.00, або \$2.00.

Адреса:

Mr. I. Manylo

P. O. Box 472, Vineland, N. J. U.S.A.

**Найшвидша і найдешевша в Торонті
ПЕРЕВОЗКА ХАТНІХ РЕЧЕЙ І МЕБЛІВ**

**В разі потреби телефонуйте:
А. Максимлюк — LE 3-3724**

НАРЕШТІ Й НА АЛТАЇ ОСМІЛИЛИСЬ...

"Радянська Культура" в числі від 8 грудня 1963 р. подає нотатку під заголовком: "І на Алтаї лунають українські пісні". У нотатці розповідається, що УТТ одержало листа від драмгуртківців села Тогул Цілинного району Алтайського краю. Гуртківці просять вислати їм викройки українського одягу та одну з класичних українських п'єс.

Правління УТТ вислало гуртківцям збірник п'єс М. Кропивницького та М. Старицького. Гуртківці гарно подякували за допомогу і попросили ще вислати їм посібники по гриму та дві пісні: "Білі каштани" і "Червоні Маки". "Друзі з Алтаю, — пише "Рад. Культура", — обіцяли сповістити киян, як пройде у них прем'єра української п'єси".

Побачимо.

ОДНА З СЕРІЇ НОТАТОК
ПРО УСЛУГИ УРЯДУ ОНТАРІО

На вільному повітрі.... життя краще

Hon. A. Kelso Roberts, Q.C.

Своєю активністю на вільному повітрі — на розвагах і праці — нові канадці зміцнили структуру нашого суспільства. Це поширило спільну сферу зацікавлень з тут народженими громадянами і збільшило користування Коронними Землями, які займають 89 відсотків території Онтаріо.

Що новоприбулі дуже охоче перебувають на вільному повітрі й серед природи, має спеціальне значення для Департаменту Земель та Лісів, під управою якого є:

Провінційні парки та їх обладнання для пікніків, таборування, прогулянок, прогулянок човнами, водні спорти й вивчення природи;

Коронні Землі і продаж їх на ділянки під літні будинки (катеджі);

Побережжя — охорона побереж і розбудова доків для розвагових човнів;

Рибальство — керівництво й регулювання ним, щоб якнайбільше людей мали якнайбільші користі;

Полювання — керівництво й регулювання ним, щоб якнайбільше людей мали якнайбільші користі;

Безпека мисливців — нові мисливці мусять за-

кінчити курс безпеки, ще поки одержать мисливські ліцензії;

Охорона лісів і упімнення, щоб у лісах пам'ятати про обережність та не спричиняти лісових пожеж.

До важливого розвитку останніми часами належить заснування нових рибальських і мисливських клубів новими канадцами. Нові клуби будуть мати позитивний вплив на канадське життя, бо в них задержаться старі традиції, а їхні члени ознайомляться з правилами, потрібними для розумного використання нашої природи і для відновлювання природних ресурсів.

У кожній ділянці працівники Департаменту Земель і Лісів готові співпрацювати зі всіма групами, які допомагають утримувати у найкращому порядку наші природні багатства лісів, полів і річок. Якщо ми будемо розумно діяти сьогодні, наше життя завтра буде кращим.

По інформації у справах поведінки на вільному повітрі звертайтеся до кожного урядовця Департаменту, або відвідайте польове бюро, або напишіть до Департаменту Земель і Лісів, Будинки Парляменту, Торонто.

DEPARTMENT OF LANDS AND FORESTS

HON. A. KELSO ROBERTS, Q.C.

Minister

F. A. MacDOUGALL

Deputy Minister

Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди;
Поки сонце з неба сяє,
Тебе не забудуть.

1814 — 1964

150-РІЧЧЯ

З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

**УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА, РЕВОЛЮЦІОНЕРА-ДЕМОКРАТА
ТАРАСА ГРИГОРОВИЧА ШЕВЧЕНКА**

**ТІЛЬКИ В КНИГАРНІ
“УКРАЇНСЬКА КНИГА”**

1162 Дундас Ст. Захід, у Торонті
є великий асортимент книг про
ТАРАСА ГРИГОРОВИЧА ШЕВЧЕНКА

- Керамічні і пластикові бюсти Шевченка (різ-
ного розміру).
- Спеціальні Ювілейні Шевченківські ви-
дання.
- Музичні ноти на слова Шевченка.
- Пластинки з творами Шевченка у виконанні
кращих співаків і артистів України.
- Шевченківські сувеніри (нагрудні відзнаки).

Заходьте або телефонуйте до нашої книгарні:

1162 Dundas St. West

LE 2-8928

